Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1990 йил 11 август
ШАНБА
№ 182 (4.975).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

МЕНИНГ ТАШВИШЛАРИМ

НОН ЕЙДИГАН ҲАР ЕРДА, ДОН ЙИҒАДИГАН ҚАЙ ЕРДА?

Бундай ўйлаб қарайлик-чи, нон емайдиган одам бормикин? Жавобимиз тайёр: йўқ, бунақаси топилмайди. Ҳаддан ташқари семириб кетишдан чўчийдиганлар бирор муддат давомида нафсларини тийишлари мумкин, лекин бу кўп чўзилмаслиги аниқ. Шундайлар ҳам дастурхонни нонсиз кўришса кўнгиллари хира тортади, лоақал кўзим тўйсин қабилида неъмати азизни муҳайё этиб қўядилар. Ким қанча ейиши, шубҳасизки, иштаҳага боғлиқ, бироқ гап бунда эмас — нон бўлмаса ҳар қандай тансиқ таом ҳам томоқдан ўтмайди. Шу боисдан ота-боболаримиз овқатдан олдин ва ундан кейин лунжни тўлдириб-тўлдириб етти луқмани чайнаб-чайнаб ютишни таомилга киритишган.

Биласиз: энг ёмон дашном — «нонемас», қаркенликнинг зўри — «нонкўр», «нон ургур»...

Бир нарсага аминман: мазали нонни арзимасгина пулга (унинг нархи оширилишига мутлақо қарши эканлигимни таъкидлайман) олиб қорнини ҳар кун уч-тўрт бор тўйғазадиган ва шу билан оёқда тик юрадиган инсон зоти, айниқса муаззам шаҳарлардаги серҳашам кўпқаватли уйларда очлик нималигини ҳатто хаёлига келтирмайдиган лак-лак хўранда (ишловчи, ишсиз, иш ташловчи, ишбезор ва ҳоказолар) ана шу неъмати аввални бир касб эгаси — ҳазрати деҳқон бунёд этаётганини, агар унинг саховатию хайрияти, меҳнатию машаққати бўлмаса одамзод насли очликдан тиришиб қолишга ва қирилиб кетишга маҳкум эканлигини хаёлига ҳам келтирмайди. Егуликка «Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим» дея қўл урадиган тақводорлар бундан мустасно. Сирасини айтганда, дастурхонга дуои фотиҳа ўқилгач «Етиштирганнинг ҳам, топиб келтирганнинг ҳам, пиширганнинг ҳам умри узоқ, ризқи фароғ бўлғай» деганларни, қолган-қутган бурдалару ушоқларни йиғиб-сидириб оғизга солганларни ҳали-ҳали эслайман. Ўроқдан сўнг анғизга чиқиб мошоқ терганларимиз, уни янчиб-совуриб халталаганимиз, қишда лой кечиб тегирмонга борганимиз ва унни елкалаб келганимиз-чи? Оналаримиз тандирга ўт ёққанида кулчага илҳақ ҳолда оғзимиздан сўлагимиз оққани-чи?

Бунақа хотиротларни, эзгу удумларни, нонннинг қадру қимматини, қоронғи тушгандан осмон ёришгунча дўкон олдида навбатда турганлигимни эсласам юрак энтикади, тинимсиз сўзлагим, ёзгим, бўзлагим келади.

Майли, буларнинг барини йиғиштириб қўяйлик. Пайғамбар ҳозирини кўрган экан, дейишади машойихлар.

Неча кунлардирки кўнглим ғаш, дилим хира, кайфиятим ёмон. Аниқроғи, СССР Министрлар Совети мажлисида мамлакатда жорий йил ҳосилини ўриб-йиғиб, узиб-териб олишнинг ночор аҳволи муҳокамадан ўтказилган 3 августдан буён аллақандай ланжу нохушман. Инсоф билан айтинг-чи, деҳқон йил бошидан буён жонини жабборга топшириб ишласа, митти уруғлардан кўкариб-униб чиққан мурғак экинларни тинимсиз парваришлаб мўл ҳосил етиштирса-ю уни саранжомлаб олишга келганда ўз ёғига қовурилиб қолаверса додингизни кимга дейсиз? «Шаҳарнинг қишлоққа ёрдами», «Ишламаган — тишламас» қабилидаги чақириқлару ҳикматлар қайда энди?

Россия ва Қозоғистонда, Украина ва Болтиқбўйи жумҳуриятларида, Ўрта Осиёнинг ҳамма жойида, умуман бутун мамлакатда озиқ-овқат сифатида ишлатиладиган неъматлар, айниқса дон мўл етиштирилди. Айтиш мумкинки, мисли кўрилмаган даражада аъло ҳосил! Агар саранжом-саришта қилинса, нобудгарчиликка барҳам берилса, ҳисоб-китобдан адашилмаса борми, дастурхон тўкин-сочин, ҳамён тўла деяверинг. Афсуски, ҳамишагидек бу гал ҳам бепарволик, ҳатто беғамлик кайфияти ҳукм сурмоқда. Кунлар эса ўтиб бораяпти, исрофгарчилик, тўкилиш-сочилиш, ириш-чириш кўламлари кенгаймоқда.

Одамларни боқиш учун мамлакатга 60 миллион, чорва учун 25 миллион тонна дон керак. Жорий йилда ана шу мақсадга эришиш бемалол мумкин. Ўтган йили деҳқончилик баракасиз келганлиги туфайли бор-йўғи 59 миллион тонна дон жамғарилганди. Шунинг учун ҳам давлатимиз хориждан 44 миллион тонна буғдой харид қилишга мажбур бўлган эди. Ҳар тоннасига 180 доллар, бунинг устига ортиш, тушириш, ташишга кетган маблағ. Яна 20 миллиард долларга бошқа хил егулик олинади. Шуларнинг ҳаммаси деҳқонга берилса борми, остонамиз зардан бўларди.

Мутахассислар ва ҳисобдонларнинг мўлжаллаб чиқишларига қараганда ўша йили омборлар, автомобиллар, ўрим-йиғим техникаси етишмаганлиги, бунинг устига ишбилармонлик ва тежамкорлик, тартиб ва интизом издан чиққанлиги касрига 40 миллион тонна дон нобуд қилинган. Сабзавот, полиз, мева-чеванинг 20 фоизи ириб-чириб кетган.

Бу рақамлар мағзини чаққанингда, таҳлил этганингда, оёқ остида қолган ҳосил салмоғини кўз олдингга келтирганингда «ҳайҳот!» дейишдан, ёқа ушлашдан ўзга чора қолмайди. Давлатнинг хазинаси қуриган, ҳуда-беҳуда харажатлар уя қўйган омманинг катта қисми қашшоқлашган бир пайтда хориждан олтин ва олтинга тенг пул ҳисобига дон сотиб олинаётганлиги ҳеч қандай қолипга сиғмайди. СССР Министрлар Совети мажлисида қайд этилганидек, тайёрланган буғдой эндигина 7,5 миллион тоннани ташкил қилдики, бу амалда мўлжалланганидан 10 баравар камдир. Анчайин ноқулай ҳисобланган ўтган йилда ҳам июлнинг иккинчи ярми бошларида омборга 12,7 миллион тонна дон тушганди.

Даладагиси эмас, хирмондагиси ва омбордагиси ҳисоб, дейдилар. Ишларнинг бориши ўлда-жўлда экан, савдо тармоқларига озиқ-овқат маҳсулотлари етказиб бериш биринчи ярим йилликнинг ўзидагина 2 миллиард сўмлик камайиб кетганлигидан ҳайратга тушмаса ҳам бўлади.

Марказий матбуот саҳифаларини варақлар эканмиз, агросаноат тармоғида, умуман ишларимизнинг боришида олға юриш эмас, орқага қайтиш, инқирозга юз тутиш рўй бераётганини сезамиз. Қарангки, ғалла ўрим-йиғими долзарб паллага кирганда Россиянинг айрим областларида фавқулодда ҳолат эълон қилинди. Ярославль вилоятида бошланган янгилик Тверь, Иваново, Пермь вилоятларига ҳам тарқалди. Бу нима дегани? Бунинг маъноси шуки, ишга яроқли одамлар ишламай қўйишган, қўлни қўлтиққа уриб, кўзни «лўқ» қилиб, тайёрга айёрлик тамғасини пешонага ёпиштириб олишган. Пермь вилояти агросаноат уюшмаси бошқаруви эса антиқа «ташаббус»ни бошлади: иш ташловчилар қўмитасини тузиб қўйди: саноат корхоналари олдига шарт қўйилди: ҳосил ўрим-йиғимида, мол озуқаси тайёрлашда ёрдам берилмаса борми, қишлоқ шаҳарга гўшт, сут, мева-чева, сабзавот маҳсулотлари жўнатишни тақа-тақ тўхтатади. Ҳатто кимни қачон, қандай қилиб «очлик-муҳтожлик исканжаси»га солиш тартиби белгилаб чиқилди.

Буни қандай тушунса бўлади? Ўзингиз биласиз қандай тушунишни. Масаланинг илдизига чуқур қарасак, умумий ишга, халқ манфаатларига, тирикчилик ўтказиш манбаларини вужудга келтиришга жинояткорона ёндашиш назарга ташланади. Бечора деҳқон меҳнатию машаққатининг қадри оёқости бўлаётганлиги жамики муҳтожликларнинг асосий боиси эмасмикин? Менимча, худди шундай.

Мамлакатда илгари сира кўрилмаган шундай шароит рўй бермоқдаки, ҳатто ҳукумат қарорларининг бажарилиши нарида турсин, уларни назарписанд қилмаслик ҳоллари ҳар қадамда учрайди. Айтайлик, СССР Президенти фармонини ижро этишдан бош тортиш, баъзан эса уни «бекор қилиш»дек шармандаликка чидаш мумкинми? СССР Министрлар Советининг жорий йил ҳосилини йиғиб-териб олиш чоралари ҳақидаги қарорини ўқир эканман, унда белгиланган муддатларни чамалаб кўрарканман, кўнглимдан нохуш фикрлар кечди. Ҳукумат барча вазирликлар, маҳкамалар, идораларнинг раҳбарлари зиммасига ғалла ўрим-йиғимини муваффақиятли ўтказиш учун саноат корхоналарининг ишчилари, хизматчилари, инженер-техник ходимлари, транспорт воситаларини сафарбар этиш вазифасини юклади. Бунинг учун етти кун ажратилди. Ўйлаб қарасак, ана шу муддат кеча тамом бўлибди. Лекин «Известия», «Сельская жизнь», «Рабочая трибуна» рўзномаларининг гувоҳлик беришларича, сафарбарликдан дарак йўқ. Шаҳар ўз важ-карсонини пеш қилса, иш ташлашдан, митингбозликдан, жамият тузумини ва давлат тутумини қоралашдан нари ўтмаса, қишлоқнинг ҳоли танглигича қолаверса, ҳосил эса қор-ёмғир остида нобуд бўлаверса, йиғиб олингани ҳам исрофгарчилик тегирмонининг домига тушаверса — бундай ҳолатда 300 миллиондан иборат хўрандани боқишнинг имконини ким ҳам топарди!

Юқорида номи эслатилган қарорда «Шаҳарлардан қишлоққа ёрдамга келадиганларни кутиб олиш, жойлаштириш, уларга маданий-маиший ва медицина хизмати кўрсатишни намунали йўлга қўйиш, унумли меҳнат қилишлари учун ҳамма шароитни яратиш зарур» деб таъкидланган. Очиғини айтай: бунақа қарорларни, кўрсатмаларни, топшириқларни кўраверib кўзимиз қотиб, ижроси таъминланмаганлигига гувоҳ тариқасида ҳафсаламиз пир бўлиб кетган. Ёзилгани қоғозда, айтилгани оғизда қолавергач, интизомсизлик учун жазосизлик муҳити ҳукм сураверагач, ишларимиз юришармиди! Мен шундай бой мамлакат ўзини ўзи боқолмаса, кийинтиролмаса, муҳтожликдан чиқолмаса, четдан нажот кутса, бундан ҳам аянчли, мудҳиш ҳол борми, деб ўйлаб келардим. Ҳозирги шароит бу фикримни яна бир карра тасдиқлади.

Ўтган йилнинг кузида ва бу йил Россиянинг бир қанча вилоятларига сафар қилдим. Бепоён яйловлар, яшнаган ўтлоқлар, кўм-кўк ўт-ўлан кўзни қамаштиради, шарқираб оққан дарёларга ҳавас билан боқасиз. Таассуфки, на қорамол, на қўйэчки ўтлаб юрганини кўрасиз. Парранда зотини ҳам ҳадеганда учратавермайсиз. Сабабини сўрасангиз, табиий муҳитни муҳофаза қилиш, ўрмонларни сақлаш, сувни ифлослантирмаслик, ҳавони булғамаслик — хулласи калом яна қанчадан-қанча сабаблар келтирилади. Шунда ўйлаб қоламан: ишламасдан, айтайлик, мол боқмасдан, қўлни совуқ сувга урмасдан, ўрмонбегиликдан нарига ўтмасдан қандай яшаш мумкин? Егулик-ичкулик деганимиз осмондан тушмайди-ку! Бундай пайтда ўзимизнинг қишлоқларимизни, деҳқон меҳнатини, ҳар хонадонда молу парранда сақланишини, ҳеч бўлмаганда ҳовлига яхши ният билан қозиқ қоқиб қўйилишини эслайман.

Яхшиямки жумҳуриятимизда меҳнат мароми авжу ривожда. Сероблик, тўкинлик, тўқлик учун деҳқон билан чорвадорнинг, умуман қишлоқда яшовчининг қўлини тутиб тавоф қилсак, манглайидан ўпсак арзийди. Пилла хирмони чўнг бўлди. Ғалла уммони қирғоқлардан тошиб кетди. Боғлардаги дарахтлар шохи эгилиб қолмоқда. Токка тикилсангиз, шиғил-шиғил узумларга кўз тегмасин дейсиз. Ғўзаларимизнинг маржон-маржон кўсаклари кузги қут-баракадан далолат. Қаердаки беда ўрими кечикаётган, хашак тўплаш судралаётган экан, бунинг гуноҳи меҳнаткаш гарданида эмас, ишни ташкил қилувчилар бўйнига тушади. Лекин барибир бизда ҳам бугунги юмушни эртага қолдириш, ўрим-теримни кечиктириб юбориш дарди даволангани йўқ. Ҳар гал донни саранжомлаб олиш жавзодан сунбулагача чўзилишини, сўнгра маккажўхорини ўриш роса судралишини кўрганингда хафа бўласан киши. Беш бармоқ баравар эмас, деб шунга айтсалар керак-да.

Кези келганда яна бир армонимни изҳор қилмоқчиман. Жумҳуриятимиз собиқ раҳбарларининг ҳотамтойликлари билан Москвада Самарқанд, Фарғона, Наманган, Андижон ва бошқа вилоятлардан юбориладиган неъматларни сотувчи магазинлар ташкил этилганди. Бу савдо тармоқларини бошқараётганларнинг арз-додини эшитсангиз, этингиз жимирлаб кетади. Уларни текширувчилар, тафтиш қилувчилар, силтаб ташловчилар, сархил мева-чевага ҳам нозу карашма қиладиганлар, ҳамюртларимизни келгиндилар сафига қўшиб ҳақоратловчиларнинг саноғи йўқ. Самарқанд ва Наманган магазинларида ишловчи Очилвой билан Шарифжоннинг фиғони кўкка ўрлайди. Оқибатини суриштирсак, дўконларнинг ҳаммаси фойда ўрнига зарар келтираркан. Шундай бўлгач хизматга туҳматнинг не ҳожати бор? Жаннатмисол меваларимизни минг азоб билан етказиб берсаг-у раҳмат ўрнига лаънат олсак инсофданми?! Таклифим шуки, бунақа мурувватдан, ҳожатбарорликдан, савоб ишдан воз кечишни ўйлаб кўриш зарур.

Ҳа, нонхўр кўпайиб, гапдонлар сафи кенгайиб, ишёқмаслар сони ошиб, бузғунчилар уруғи тарқалиб бормоқда. Деҳқон эса ёлғиз ўзи майдонда кўкрак кериб мардона турибди. Шунча хўрандани тўйғазиш унинг қўлидан келадими ё келмайдими — буниси гумон. Ҳар ҳолда у ҳимояга, мададга, ғамхўрликка, меҳру муҳаббатга муҳтож. Бу кимнинг вазифаси? Менимча, бутун жамиятнинг муқаддас бурчи.

Ўроқда йўқ, мошоқда йўқ, хирмонда ҳозир қабилида иш тутишга чек қўймас эканмиз, жамият косасининг оқаришига, қозону чўмичимиз мойга тўлишига, ҳамёнимиз қаппайишига ишонгим келмайди.

Аҳмаджон МУХТОРОВ.

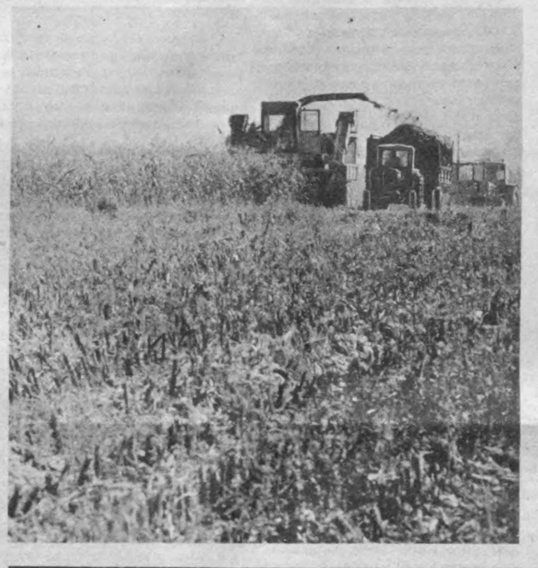

Жорий йилда Термиз районидаги «Дўстлик» колхози деҳқонлари пахта майдонларини қисқартириш ҳисобига маккажўхоризорларни юз гектар кенгайтирдилар. Ҳозир бу ерда дон учун маккажўхори ўрими қизғин тус олди. Бир қисми силос учун ўрилади. Хўжаликда нафақат жамоат, балки шахсий чорва молларини ҳам озуқа билан тўлиқ таъминлаш мўлжалланаётир.

СУРАТЛАРДА: 1. Комбайнчилар Бобохўжа Норов (чапда) ва Усмон Иброҳимов. 2. Дон учун маккажўхори ўрилмоқда.

И. ХЎЖАЕВ олган суратлар. (ЎзТАГ).

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг фармони

ССР ИТТИФОҚИ ДАВЛАТ МУЛКИ ФОНДИНИ БАРПО ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Қайта қуриш давомида ССР Иттифоқи билан иттифоқдош ва автоном жумҳуриятлар ўртасида янги иқтисодий муносабатларни шакллантириш учун шароит яратилди, бозор иқтисодиётига ва мулкчилик шаклларининг хилма-хиллигига ўтиш бошланди. Корхоналар ижарага берилмоқда, акционерлик жамиятлари тузилмоқда, акциялар ва бошқа қимматбаҳо қоғозлар бозори вужудга келиши учун реал шарт-шароитлар яратилмоқда. Давлат мулкининг ўзгариб, бошқа шаклларга ўтиши жараёни кучаяверади. Халқ хўжалиги тармоқларининг давлат бошқаруви идоралари вазифаларини бажарадиган бошқарув структуралари бозор иқтисодиёти талабларига мувофиқ жиддий ўзгармоқда.

Бундай шароитда ССР Иттифоқи давлат мулки бўлган мол-мулкни тасарруф этиш ва бошқаришда давлат вазифалари тўғрисидаги масала янгича қўйилмоқда. Давлат корхоналарга бириктиб қўйилган мол-мулкдан оқилона фойдаланишни ва унинг сақланишини таъминлаши, ана шу мол-мулкни хўжалик оборотига киритишнинг замонавий шаклларини топиши лозим.

Ана шу талаблардан келиб чиқиб ва СССР Олий Советининг 1990 йил 6 мартда қабул қилинган «СССРда Мулкчилик тўғрисида»ги СССР қонунини кучга киритиш ҳақида»ги қарорини бажариш учун, шунингдек бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтиш учун зарур бўлган бир қанча шарт-шароитларни яратишни жадаллаштириши лозим бўлган давлат органларини сира кечиктирмай тузиш мақсадида **қарор қиламан.**

1. ССР Иттифоқи давлат мулки фонди ташкил этилсин. Мазкур фонднинг ваколатларини ягона умумиттифоқ бозорини ривожлантириш вазифаларини ҳисобга олиб, СССР Министрлар Кенгаши берган тақдимномага мувофиқ СССР Президенти белгилаб беради. Давлат корхоналарини мулкчиликнинг бошқа шаклларига асосланган акционерлик жамиятлари ва корхоналарига айлантириш, шу билан бир вақтда ишлаб чиқариш монополиясини тугатиш программасини ишлаб чиқиш ва уни амалга ошириш фонднинг биринчи навбатдаги вазифаларидан деб белгилаб қўйилсин.

2. ССР Иттифоқи давлат мулки фонди зиммасига: давлат мулкий ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиш;

давлат мулкидан фойдаланиш самарадорлигини ва бу мулкнинг яхши сақланишини назорат қилиш;

— Акционерлик жамиятларида акцияларнинг давлатга тегишли улушига эгалик вазифасини бажариш;

ССР Иттифоқи мулкини давлат ихтиёридан олиш чораларини амалга ошириш;

Давлат мулкини ижарага бериш, сотиш ёки мулкнинг бошқа шаклларига ўтказиш чоғида уни баҳолаш, шунингдек фонднинг асосий фаолиятидан келиб чиқадиган бошқа вазифаларни бажариш юклатилсин.

Мазкур фондга зарур бўлган тақдирда умумиттифоқ мулки ҳисобланган мол-мулкини бошқариш ҳуқуқини бошқа давлат бошқарув органларига беришига, шунингдек акционерлик асосида тармоқ ва территориал мол-мулк фондларини ташкил этишига рухсат берилсин.

3. СССР Министрлар Кенгаши ССР Иттифоқи давлат мулки фонди тўғрисидаги низомни ишлаб чиқсин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 9 август.

СССР Министрлар Кенгашида

ДАЛА ВА ФЕРМА МАҲСУЛОТЛАРИНИНГ ЯНГИ ХАРИД НАРХЛАРИ

СССР Министрлар Кенгаши 1991 йил 1 январдан бошлаб қишлоқ хўжалик маҳсулотларига давлатнинг янги харид нархларини жорий этиш тўғрисида 9 август куни қарор қабул қилди. Харид нархлари иттифоқ даражасида бозор муносабатларига ўтиш даврига мўлжаллаб маҳсулотларнинг чекланган рўйхати бўйича тасдиқланди.

Ҳукумат кунгабоқар, қанд лавлаги, пахта, зиғир маҳсулотлари, тамаки, навли чойбарги, чорва моллар ва парранданинг асосий турлари, сут ва қаймоққа харид нархи белгилади. Бу нархлар ўртача 32 фоиз оширилади. Маълумки, май ойида доннинг янги нархи жорий этилган эди.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг қолган барча турлари ҳамда хом ашё учун харид нархларини белгилаш тартибини ва даражасини бундан буён иттифоқдош жумҳуриятларининг ҳукуматлари белгилайдилар. Қишлоқ хўжалиги билан бошқа тармоқлар ўртасида айрибош қилишнинг зарур баравар миқдорини сақлаб туриш учун ана шу нархларни ҳар йили ўзгартириш механизми кўзда тутилган.

СССР Министрлар Кенгаши тасдиқлаган давлат харид нархлари саноат маҳсулотларига ва хизматга янги улгуржи нархлар ва тарифлар, солиқ солиш, суғуртанинг ўзгариши ҳамда қишлоқ хўжалик корхоналарининг бюджетлар билан бошқа ўзаро муносабатлари ўзгариши билан мувофиқлаштирилган бўлиб, хўжалик ҳисоби қоидалари асосида ишлаш учун яхши шароит яратади.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ РАИСИНИНГ ҚАРОРИ

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИ ЧАҚИРИШ ТЎҒРИСИДА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Советининг тўртинчи сессияси 1990 йил 10 сентябрь куни Москва шаҳрида чақирилсин.

СССР Олий Советининг раиси
А. ЛУКЬЯНОВ.

Москва, Кремль,
1990 йил 10 август.

ДАЛАДАГИСИ ЭМАС, ОМБОРДАГИСИ ҲИСОБ

Жумҳурият вилоятларида сабзавот, картошка, бошоқли дон харид қилишнинг бориши тўғрисида шу йил 6 августга бўлган
МАЪЛУМОТ
(Харид ҳажмига нисбатан)

САБЗАВОТ

Сурхондарё	55,4
Фарғона	39,5
Андижон	36,2
Бухоро	27,1
Тошкент	25,2
Наманган	23,7
Сирдарё	22,7
Самарқанд	21,6
Жиззах	19,5
Хоразм	16,7
Қашқадарё	14,1
ҚҚАССР	8,8
Жумҳурият бўйича	27,7

КАРТОШКА

Сурхондарё	122,7
Бухоро	106,8
Қашқадарё	51,4
Наманган	32,7
Хоразм	29,3
Сирдарё	27,0
Фарғона	24,2
Тошкент	23,9
Жиззах	23,1
Самарқанд	22,0
Андижон	21,8
ҚҚАССР	8,6
Жумҳурият бўйича	29,5

БОШОҚЛИ ДОН

Андижон	248,2
Фарғона	124,2
Наманган	104,9
Қашқадарё	100,0
Жиззах	92,5
Самарқанд	92,5
Тошкент	62,1
Сурхондарё	60,7
Сирдарё	57,9
Бухоро	46,3
Хоразм	—
ҚҚАССР	—
Жумҳурият бўйича	91,4

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» ШАРҲИ

Даладагиси эмас, омбордагиси ҳисоб, дея доно халқимиз бежиз айтмаган. Зеро, ҳозир ғарқ пишиқчилик, даларимиз ноз-неъматларга тўлиб-тошган. Бироқ улар ўз-ўзидан дастурхонга келиб тушмайди. Йиғиштириш, ташиш, қайта ишлаш — қисқаси тер тўкиш зарур. Олма пиш, оғзимга туш деган билан иш битмайди. Айни ғарқ пишиқчилик бўлишига қарамай баъзи дўконларимизнинг бўм-бўшлиги, пайкалларда эса ҳосилнинг чириб нобуд бўлаётганлиги бунга мисол. Жумҳуриятимиз хўжаликларида сабзавот ва картошка ҳосили мўлжалдагидан ҳам мўл. Аммо уни йиғиштириш ва истеъмолчиларга етказиб беришда уюшқоқлик етишмаётир. Шунинг учун бўлса керак бозордаги нархларни тушириш қийин бўлаяпти.

Аҳволнинг яхши томонга ўнгланишига умид бор. Жумҳурият Ҳисобот давлат комитети берган маълумотларга кўра 6 августга қадар 610.266 тонна сабзавот, 63.436 тонна картошка харид қилинди. Бу борадаги топшириқлар тегишли равишда 27,7, ва 29,5 фоиз адо этилди. Ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан анча кўп маҳсулот харид қилинганлигини таъкидлаш керак.

Сурхондарё области картошкакорлари харид ҳажмини 122,7 фоиз адо этишди. 7.400 тонна ўрнига 9.082 тонна картошка харид қилинди. Бухороликлар ҳам яхши натижага эришдилар. Улар топшириқни 106,8 фоиз уддаладилар. Қашқадарё области деҳқонлари эса топшириқни яримлатдилар. Аммо бошқа областларда картошка харид қилиш негадир авж олдирилмаётир. Андижон, Самарқанд, Тошкент, Жиззах, Фарғона областларида топшириқнинг тўртдан бир қисми бажарилди, холос.

Жумҳурият сабзавоткорлари ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 80 минг тоннага яқин маҳсулот кўп сотдилар. Харид суръатлари Хоразм, Сурхондарё, Тошкент областларидан бошқа барча вилоятларда бултургига нисбатан анча илдам бораяпти.

Сабзавотнинг тури кўп — ҳар бирининг ўз мазаси, ўз қадри бор. Шунинг учун ҳам халқимиз картошканинг ўрнини помидор боса олмайди, дейди. Агар сабзавот турлари бўйича харид қилиш қандай бораётганлигига назар солсак, манзара ҳар хил. Сирдарё, Фарғона областларида помидор харид қилиш 52—57 фоиз уддаланди. Қорақалпоғистон Мухтор Жумҳуриятида бу топшириқ атиги 7,9 фоиз, Самарқандда 16,3, Қашқадарёда 17,2 фоиз бажарилди. Ҳолбуки, бу вилоятларда ҳам помидор аллақачон ғарқ пишган. Фақат харид қилиш пайсалга солинаяпти. Пиёз ҳосилини йиғиштирадиган пайт келди. Жорий йилда жумҳурият бўйича 61.490 тонна пиёз харид қилиниши зарур. Ҳозиргача 12.215 тонна маҳсулот харид қилинди. Бу борада Андижон, Жиззах, Бухоро областлари илдам ҳаракат қилишмоқда. Сирдарёликлар саримсоқ харид қилиш ҳажмини 237,8 фоиз бажардилар. Андижон ва Самарқанд областида ҳам мўлжалдагидан анча зиёд харид қилинди. Бироқ қашқадарёлик ва наманганлик сабзавоткорлар саримсоқ сотиш топшириғини ўлда-жўлда қолдирдилар. Жумҳурият бўйича карам харид қилиш ҳажми 70 фоиздан ошди. 214.915 тонна карам харид қилинди. Самарқанд, Фарғона, Сурхондарё областларининг сабзавоткорлари марраға етай деб қолишди.

Бошоқли дон харид қилишнинг бориши тўғрисида қисқача мулоҳаза. Жумҳуриятда ғалла ўрим-йиғим асосан тугади. Ўриб-янчилган дон хирмонларда тозаланиб, пешмапеш қабул пунктларига жўнатилаётир. Республика бўйича 222.289 тонна бошоқли дон харид қилиндики, бу топшириққа нисбатан 91,4 фоизни ташкил этади. Фарғона, Наманган, Қашқадарё областларининг ғаллакорлари харид топшириғини ошириб бажардилар. Қашқадарёликларнинг хирмони айниқса баракали бўлди, улар давлатга 63.810 тонна сара дон топширдилар. Андижонликлар эса давлат буюртмасини қарийб 2,5 баравар ошириб бажардилар. Режадаги 5.200 тонна ўрнига 12.908 тонна сара дон топширилди.

Ғаллани ўриб олиш ишнинг ярми, холос. Уни нобуд қилмасдан тозалаш, қабул пунктларига топшириш зарур. Тарозидан ўтгани ҳисоб. Хирмонларда дон тоғ-тоғ уюлиб ётса-да, Бухоро, Сирдарё, Сурхондарё, Тошкент областларида давлат буюртмасини бажаришга негадир шошилишмаётир. Самарқанд ва Жиззах областларида эса топшириқ 92,5 фоиз бажарилди. Маълумки, бу икки вилоят жумҳуриятнинг ғалла етиштирадиган энг йирик лалмикор зонаси ҳисобланади. Икки вилоятдан қарийб 100 минг тонна бошоқли дон харид қилинади.

Ёзнинг тарозиси кузга оға бошлади. Ҳосил кун сайин эмас, соат сайин етилаяпти. Уни вақтида йиғиштириш, эл дастурхонига тортиқ этиш зарур. Бу ишда ииллаган ютқазади. Сир эмас, биз айнан шу кезда ҳосилнинг кўп қисмини бой бериб қўяяпмиз. Ҳозир бутун мамлакатда ҳосилни сақлаб қолиш учун умумхалқ ҳаракати бошланди. Бунақаси илгари сира бўлмаган. Демак, не машаққатлар билан етиштирилган ҳосилни жўнгина бериб қўймаслик зарурлигини тушуна бошладик. Ҳамма бир ёқадан бош чиқарса, ҳал бўлмайдиган муаммо йўқ. Бу ҳаракатдан Ўзбекистон ҳам четда қолмаслиги керак. Меҳнат билан етиштирилган тайёр неъмат далада, йўлда, пештахтада нобуд бўлмасин. Бугуннинг шиори шундай.

Н. ШАКАРОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» газетаси деҳқончилик бўлими мудири.

Назария ва амалиёт

ТУБ ИҚТИСОДИЙ ИСЛОҲОТ МУАММОЛАРИ

Ўн иккинчи беш йиллик жумҳурият агросаноат комплексида туб иқтисодий ислоҳотни амалга оширишга пухта замин яратиш ва унинг мақбул муқобилини танлаш даври бўлиши керак. Шу муносабат билан колхоз ва совхозларни ҳамда зарар кўраётган жамоаларни ривожлантириш, шахсий ёрдамчи хўжаликларни эса жамоат ишлаб чиқаришига жалб этиш учун қандай тадбирларни рўёбга чиқариш керак, деган масала кўндаланг бўлади. Бошқача айтганда, пахта планининг камайтирилиши, озуқа етиштириладиган майдонларнинг кенгайтирилиши каби имкониятлардан тезроқ фойдаланиш, кўзланган мақсадга янглишмай етиб бориш учун агросаноат тармоқларига тўғри таъсир кўрсатиш талаб қилинади. Тажрибалар шуни кўрсатадики, озиқ-овқат мўл-кўллигини вужудга келтиришнинг қисқа ва ишончли йўли — меҳнатни уюштириш ҳамда рағбатлантиришнинг ижара ва бошқа самарли усулларини ҳамма жойда кенг жорий қилишдан иборат. Айни шу мезондан жумҳуриятда озиқ-овқат муаммоси қачон ҳал қилинади, деган саволга жавоб топиш мумкин.

Зеро ҳозирги вақтда меҳнатни кооператив асосда ташкил этиш юзасидан қатор тадбирлар амалга оширилаётир. Коллектив, оила ва ижара пудратида мустақил иш олиб борадиган бригада ҳамда звенолар тузилмоқда. Деҳқончиликда шу усулда ишловчи бўлинмалар 94,9 фоизни ташкил этади. Уларга жами экин майдонларининг 95,3 фоизи бириктилган. Чорвачиликда эса бундай бўлинмалар салмоғи 88,7 фоизга тенгдир.

Ижара пудрати Қорақалпоғистон Мухтор Жумҳуриятида ҳам кенг тус олмоқда. Бу ерда деҳқончилик бўлинмаларининг ярми, чорвачиликда эса 42,9 фоизи шу тартибда иш юритаяпти.

Тошкент вилояти Ўрта Чирчиқ районидаги Ким Пен Хва номли колхоз, Жиззах вилояти Дўстлик районидаги «СССР 50 йиллиги» совхози ва бошқа хўжаликлар тажрибаси ижара муносабатларининг самарадорлигини равшан кўрсатиб турибди. Масалан, 1989 йили Сурхондарё вилояти Термиз ноҳиясидаги «Гулбаҳор» совхозида 1700 гектар майдон 5 йил муддатга 66 ижарачи жамоага тақсимлаб берилган эди. Об-ҳаво шароити ўта оғир келишига қарамай улар ҳар гектар ердан 16,1 центнер ўрнига 20,6 центнердан пахта етиштирдилар. Бунинг эвазига 3 миллион сўмга яқин даромад олинди.

Агросаноат комплексини юксалтиришда шахсий ёрдамчи хўжаликларнинг ҳиссаси ҳам катта. Улар мустақил бўлинма эмас, жамоат хўжаликлари билан ҳамкорликка муҳтож. Агар бундай алоқа йўлга қўйилса, маҳсулот ишлаб чиқариш, сотиш ва қайта ишлашда қулай шароит вужудга келади. Бунга Бухоро вилояти Конимех ноҳиясидан мисол келтириш мумкин. «СССР 50 йиллиги» совхозида 22 оила ўз шахсий ёрдамчи хўжаликларини ижара муносабатлари асосида юритишаяпти. Натижада сўқимлар кунига 800—1000 граммдан семиртирилмоқда. Бу — совхоз кўрсаткичидан икки баравар кўп. Муҳими — бир центнер гўшт етиштиришга 6,4 центнер озуқа бирлиги, 7,7 киши-соат сарфланмоқда. Таннархи эса арзонлашди.

Ички пудрат вужудга келиши муносабати билан чорва маҳсулотлари етиштирувчи фермер хўжаликлари тобора кўпроқ тузилмоқда. Ҳозир Қорақалпоғистон ва қатор вилоятларда сут етиштирувчи 1866 та, гўшт етиштирувчи 396 та ана шундай хўжалик мавжуд.

Фермер хўжаликлари иши айниқса Қорақалпоғистон Мухтор Жумҳурияти ва Бухоро вилоятида яхши. 1990 йилнинг январига қадар Қорақалпоғистонда 489 та шундай жамоа ташкил этилди. Уларда 1560 киши меҳнат қилаётир. Бу хўжаликлар давлатдан олинган қарз ва ўз сармоялари ҳисобига 5130 бош қорамол, жумладан 2567 бош сигир, 189 бош йилқи ва туя, 563 бош қўй-эчки, 890 бош чўчқа сотиб олдилар. Давлатга эса 952 тонна сут, 50 тонна гўшт сотдилар. Бухоро вилояти Олот районидаги Ленин номли колхоздан К. Рўзиев бошлиқ фермер хўжалигининг тажрибаси ҳам диққатга сазовор. У шартнома асосида колхоздан 10 минг сўм қарз олиб, бу маблағга 16 бош буқача сотиб олди. Уларнинг ўртача тирик вазни 280 килограмм эди. Яхши боқиш туфайли 165 кунда ҳар бири 381 килограмм тош босди. 11 бошини, яъни шартномада белгиланган 4,2 тонна гўштни топшириб, қарздан тўла қутилди. Қолган 5 боши эса соф фойда ҳисобида ўзига қолди.

Қишлоқ меҳнаткашларига томорқа ажратилиши кенг истиқболлар очмоқда. Унинг ҳажми вилоятларда турличадир. Ер майдонлари кенгроқ Тошкент, Сирдарё вилоятларида 12 сотихдан 25 сотихгача, аҳолиси зич Фарғона вилоятида эса 4 сотихдан 12 сотихгача ер берилмоқда.

Ана шу тадбирлар туфайли қишлоқларда катта ўзгаришлар содир бўлмоқда. Аммо ўтиш даври (1990—1991 йиллар)нинг муваффақиятли бориши, озиқ-овқат муаммосининг ҳал этилиши учун қишлоқ аҳли ҳам, хўжаликлар ҳамда агросаноат комплекси раҳбарлари ҳам чидам билан босқичма-босқич иш олиб боришлари керак. Ҳозирча, гарчи ижобий натижалар кутилаётган бўлса-да, иқтисодий ислоҳот «консерватив вариант» йўлидан бораётир. Чунки иқтисодиётнинг молиявий жонланиши, қишлоқ хўжалиги корхоналарининг бошқа мулкчилик шаклларига ўтиши суст кечмоқда, ижара муносабатлари етарли ривожланмаётир. Хўжаликни эскича юритиш усуллари сақланиб қолаётир, янгилари эса жуда қийинлик билан ўзига йўл очмоқда.

Ижара муносабатларининг чуқур илдиз отиб кенг ёйилиши масаласига амалда хўжалик мустақиллиги йўқлиги, ижара муддати чекланганлиги, ижара ҳақининг юқорилиги сабаб бўлаяпти. СССР Олий Советининг Ер ва хусусий мулк тўғрисидаги қонунлари ижара муносабатларини чуқурлаштиришда ҳаракатлантирувчи куч бўлиши керак. Бироқ Ўзбекистонда бундай қонунларни қабул қилишда жумҳуриятимизнинг ўзига хос хусусиятлари, тарихий, иқлим-табиий шароитлари, халқнинг урф-одатлари албатта ҳисобга олиниши шарт. Шу муносабат билан қуйидаги таклифларимни айтиб ўтмоқчиман.

Қонунда ерни ижарага олиш муддати тугагач ижарачи шартномани қайта тузиш ҳуқуқига эга, дейилади. Ишлаб чиқариш даромад ва фойда келтириб турса, шартнома муддати ўз-ўзидан узайтирилади, деб қайд этиш мақсадга мувофиқдир. Ижарачи муддатни узайтиришни хоҳламаган ҳолат бундан мустасно.

Мазкур ҳужжатда яна: «Ерни ижарага олишда ижара ҳақи тўланади, унинг миқдорини иккала томон келишиб ҳал қилади. Қишлоқ хўжалигига яроқли ерлар икки томоннинг келишувига биноан ижарачи эгалигига берилиши мумкин», деб кўрсатилган. Шунга кўра, ижара ҳақининг энг паст ва энг юқори миқдори белгиланиши, айни пайтда у жумҳуриятимиз кўп болали оилаларга бойлигини ҳисобга олган ҳолда аҳоли жон бошига қараб тақсимланиши, шунингдек кам таъминланган оилаларга имтиёзлар берилиши лозим.

Ўзбекистон ССРнинг Ер тўғрисидаги қонунида ижара ҳақи ер кадастри маълумотлари асосида заминнинг унумдорлиги ҳисобга олиниб белгиланиши зарур.

Бошқа жумҳурият, ўлка ва вилоятлардан фарқли ўлароқ Ўзбекистонда ер ҳолати яхши эмас, Бухоро, Жиззах, Қашқадарё ва Хоразм вилоятларида унинг ярми шўрхок, 30 фоизи эса кучли шўрланган. Фақат Фарғона водийси ва Тошкент вилоятида коллектор-дренаж тармоқлари қурилганлиги туфайли ерларнинг ҳолати бирмунча дуруст.

Шўр босган ерлар кўп меҳнат талаб қилади. Бошқа муаммолар ҳам талайгина. Шунга кўра, кучли шўрланган ва қурғоқчил ерлар эгаларини ижара ҳақи тўлашдан озод қилиш лозим. Турли вилоят ва хўжаликлар учун балл системаси қўлланилиб, ижара ҳақи тўлашда имтиёзли шароитларни қайд этиш керак. Меҳнатсевар ва виждонли ер эгасига мустақил хўжалик юритиш ҳуқуқини бериш билан бирга, уларни солиқдан ҳам озод этиш зарур. Бу ҳол пировард натижалардан манфаатдорликни оширади.

Хусусий мулк тўғрисидаги қонуннинг ижобий томони шундаки, унда мулк шакллари хилма-хил бўлиши тан олинган. Бу ҳаётда ўзини оқлаган бир хилликдан кўп хилликка, оддийдан мураккабга бориш қонуниятларига мос келади. Ана шундай соғлом рақобат, молиявий мустаҳкамлик, шахсий ва жамоа манфаатдорлиги қудратли асосга қўйилиши жумҳуриятда энг мақбул туб иқтисодий ислоҳотни амалга оширишга олиб келади. Қонун ердан фойдаланиш эркин бўлишини таъкидлайди. Демак, совхозлар, колхозлар, кооперативлар, бирлашмалар, ижарачилар, якка деҳқон хўжаликлари ўзаро тенг ҳуқуқларга эга.

Аммо қарор қабул қилиниши билан кооперация ва ижара муносабатлари ўз-ўзидан ривожланмайди. Партия, совет ташкилотлари бу соҳага алоҳида эътибор беришлари, ёрдам кўрсатишлари, қўллаб-қувватлашлари лозим. Бунинг учун кооперацияга бутун меҳнат ресурслари жалб қилиниши, илмий асосланган саноат ва ҳунармандчилик тармоқлари вужудга келтирилиши, шунингдек, қулай ижтимоий ва маданий-маиший шароитлар яратилиши керак. Кооперацияларни кўпайтириш, уйда меҳнат қилишни уюштириш, ижара муносабатлари ҳеч кимда норозилик уйғотмаслиги айниқса муҳимдир.

Фикримизнинг далили сифатида Фарғона вилояти Киров ноҳиясидаги «Бешариқ» совхоз-техникумида амалга оширилган ишларни олиб кўрайлик. 1989 йилнинг бошидаёқ бу ерда барча тармоқлар ижара муносабатларига ўтказилган эди. Маъмурият бўлим бошқарувчилари билан, бўлим бошқарувчилари эса ўз навбатида 66 бригада ва 320 оилавий звено бошлиқлари билан шартнома тузди. Бу бригада ва звеноларга 2580 киши ҳамда 8206 гектар ер бириктилди. Шу билан бирга бўрдоқичиликка ихтисослашган 4 та, сут етиштириладиган худди шунча ферма тузилди. Улар ихтиёрига 3380 бош қорамол берилди. Бу жамоаларда 120 киши ишлаяпти. 3640 бош қўй-эчкини эса оилавий звенолар парваришламоқдалар.

Бўш қолган кишиларни ишга жойлаш учун ёрдамчи ишлаб чиқариш корхоналари барпо этилди. Хусусан, 2 та ғишт заводи ишга туширилди. Улардан бири йилига 1 миллион, иккинчиси 5 миллион дона хом ашё ишлаб чиқармоқда. Маҳсулот асосан жамоат корхоналари ва шахсий турар жойлар қуриш учун ишлатилмоқда. Айни пайтда 90 кубметр бетон қоришма тайёрланадиган цех ва 10 та «Водопровод» кооперативи ишлаб турибди. Аёллар эса ўз уйларида кийим-кечак, кўрпа-тўшак каби буюмлар тикиш билан шуғулланишаяпти, қандолатчилик цехини юритишмоқда.

1991 йилдан бошлаб жумҳурият тўла хўжалик ҳисобига ўтади. Унинг муваффақияти ижара муносабатларининг жорий этилишига кўп жиҳатдан боғлиқ. Аммо бу йўлда тўсиқлар кўпки, шулардан баъзиларига тўхталиб ўтамиз.

Ижара муносабатларини қўлланишдаги асосий тавсия ва қонун-қоидаларда хўжаликдаги ерларни баҳолаш, уларни унумдорлигига қараб ажратиш ва шунга мувофиқ ҳар гектар ерга сарф бўладиган ҳаражатлар нормативи аниқ белгиланмаган. Булар эса ижарачиликда бош масаладир.

Асосий ишлаб чиқариш фондларини ижарачиларга қандай шартлар билан бериш ҳам аниқ ҳал этилмаган. Кўплаб колхозлар ва совхозлар амортизация ажратмалари бўйича тавсия ҳамда маълумотларга эга эмас. Ҳолбуки, ижара муносабатларида бунинг аҳамияти катта. Биз жойларда бўлганимизда бригада ва звеноларни ижара муносабатларига ўтказган хўжаликлар тинимсиз тафтиш қилинаверганидан амортизация ажратмаларини яширишга мажбур этилганликларини кўрдик. Ижара жорий бўлмаган хўжаликлар билан эса ҳеч кимнинг иши йўқ. 10—15 та жамоани янги усулга ўтказган хўжаликлар раҳбарларининг боши тазйиқ ва тафтишдан чиқмай қолди. Уларга қачон мустақиллик берилади — бу ҳамон қоронғу.

Агросаноат комплексида кооперацияни ривожлантириш учун қайта қуриш ижодий ва амалий тус олиши, бу жараён ишлаб чиқаришнинг энг қуйи бўғинларидан бошланиши ғоят муҳим.

Кооперациянинг энг оддий шаклларини вужудга келтириб, моддий манфаатдорликни таъминлаш орқали агросаноат комплекси бошқарувини йўлга қўйиш мумкин. Бундай шакллар жуда хилма-хил бўлади. Негаки, жумҳуриятнинг турли вилоятларида ҳар хил шароитларда иш юритилади.

Ягона бошқарув воситасида барча турдаги маҳсулотларни самарали ишлаб чиқариш йўлга қўйилгандагина кўзланган мақсадга эришилади. Жумҳурият агросаноат комплексининг мавжуд бўлинмалари, кооперативлари хўжалик ҳисобида иш олиб боришгандагина ҳар бир меҳнаткашнинг моддий ва маънавий манфаатдорлиги таъминланади. Муҳими — пировард натижа юқори бўлади. Ана шунда туб ва чуқур иқтисодий ислоҳот мақбул муқобилда муваффақиятли амалга оширилади.

З. СОБИРОВА,
иқтисод фанлари номзоди, жумҳурият Фанлар академияси мукофоти соҳибаси.

КОСМОНАВТЛАР ЕРГА ҚАЙТИБ ТУШИШДИ

ТАСС ахбороти

1990 йил 9 август куни Москва вақти билан соат 11 дан 35 минут ўтганда космонавтлар Анатолий Соловьев билан Александр Баландин «Мир» учувчи бошқарадиган комплексида тадқиқотлар ва тажрибалар программаси навбатдаги босқичини тугаллаб, ерга қайтиб тушдилар.

«Союз ТМ-9» кемасининг ерга олиб тушадиган аппарати Орқалик шаҳридан 72 километр шимоли-шарқда белгиланган районга қўнди. Ерга қайтганларидан сўнг космонавтлар ўзларини яхши ҳис этмоқдалар.

Экипаж ўтказилган тадқиқотлар ва экспериментларнинг материалларидан иборат 130 килограмм юкни олиб келди. Орбитадаги ишни Геннадий Манаков билан Геннадий Стрекалов давом эттиришмоқда.

Экипаж парвози программасида космик материалшунослик соҳасида фундаментал тадқиқотлар ўтказишга ҳамда замонавий микроэлектроника эҳтиёжлари учун вазнсизликда юқори сифатли ярим ўтказгичларнинг тажриба-саноат туркумини ишлаб чиқаришга анча ўрин ажратилган эди. Ерга салкам уч килограмм ярим ўтказгич материаллар, шу жумладан галлий арсениди, рух оксиди, германий монокристаллари ва эпитаксиал кремнийли структураларнинг намуналари келтирилди.

Космонавтлар ярим йил давом этган парвоз давомида фотография ва видеоспектрал аппаратлар комплексидан фойдаланиб, қуруқликнинг жуда кенг районларини ва жаҳон океани акваториясини мунтазам суратга олдилар ва кузатиб бордилар. Бу ишлар ҳам халқ хўжалиги тармоқлари манфаатларини кўзлаб, ҳам сайёранинг турли регионларида ҳаво, сув ҳавзалари ва ўсимлик қопламаларининг экологик ҳолатини назорат қилиш учун бажарилди.

Астрофизик тадқиқотлар программаси доирасида тўлқин узунлиги ультрабинафша диапазонида фазо суратга олинди ва космик нурланиш характеристикалари ўлчанди.

Экипаж узоқ давом этган парвоз давомида катта ҳажмдаги тиббий тадқиқотлар ва биологик тажрибаларни бажарди. Комплексда олий ҳужайрали ўсимликларни ўстириш технологиясини пухталаштириш билан бир вақтда вазнсизлик шароитида қушларнинг ривожланишига ва ўзини тутишига космик парвоз омилларининг таъсирини тадқиқ этиш юзасидан тажрибалар ўтказилди. Олинган натижалардан истиқболдаги учувчи бошқарадиган космик аппаратларда ҳаётни таъминлаш системаларини яратиш чоғида фойдаланилади.

Биотехнология тажрибалари программасига мувофиқ бажарилган ишларнинг вазифаси вазнсизликда оқсилнинг хилма-хил турлари кристалларини ҳамда замонавий тиббиёт ва доришунослик соҳаларида тадқиқот ўтказиш учун тўқималар олишдан иборат эди.

«Мир» комплекси таркибига ихтисослаштирилган учинчи модулнинг киритилиши экипаж парвозининг кенг программасини амалга оширишга кўп жиҳатдан ёрдам берди. «Кристалл» модули системага улангандан кейин космонавтлар учувчи бошқарадиган комплекснинг умумий контурида янги асбоб-ускуналар ва илмий аппаратлардан фойдаланиб, бир қанча тажрибалар ўтказдилар.

Анатолий Соловьев билан Александр Баландин парвозининг якунловчи босқичида бир қанча ремонт-тиклаш ишларини бажариш учун икки марта очиқ космик фазога чиқдилар.

«Мир» орбитал комплекс ичида олтинчи асосий экспедиция космонавтлари бажарган тадқиқотлар ва тажрибаларнинг натижалари мамлакатимиз фани ва халқ хўжалигининг турли тармоқларида жорий этилади, учувчи бошқарадиган космонавтикани янада ривожлантиришга хизмат қилади.

ЧЕТ ЭЛ ХАБАРЛАРИ

САЙЛОВ ЯКУНЛАРИ

УЛАН-БАТОР. (ТАСС мухбири Ким Болдохонов). Яқинда бўлиб ўтган давлат ҳокимияти марказий ва маҳаллий органларига сайлов монгол фуқароларининг юқори сиёсий фаоллигини кўрсатди. Унда бир миллиондан ортиқ киши (сайловчилар умумий рўйхатининг 97,8 фоизи) иштирок этди. Бу маълумотлар Монголия марказий матбуотида эълон қилинган.

Маҳаллий ва хорижий кузатувчиларнинг эътироф этишларича, хуралга бундай демократик, эркин, муқобил сайлов МХР тарихида биринчи бор ўтказилди. Чунончи, Буюк Халқ Хуралининг 430 депутатлик мандатига 2413 номзод даъвогар бўлган.

Сайловчилар мамлакатдаги мавжуд олтита сиёсий партиядан истаганларини қўллаб-қувватлай олганликлари ҳам ушбу сайловнинг муҳим янги жиҳатидир. МХРП ўзининг пешқадам сиёсий партия мавқеини сақлаб қолди: унга сайловчиларнинг 61 фоиздан кўпроғи овоз берди. Қолган 39 фоизи янги сиёсий тузилмаларни афзал кўрди. Бу ўринда, сайловчилар овозининг 24,3 фоиздан кўпроғини олган Монголия демократик жумҳуриятининг жиддий муваффақиятини таъкидлаш керак.

МХР Буюк Халқ Хуралининг биринчи съезди 3 сентябрга белгиланди. Унда жумҳурият президенти ва кичик хурал таркиби (доимий ишлайдиган парламент) сайланади.

СЎНГГИ СОАТДА

ВАШИНГТОН. Саудия Арабистонига қўшни бўлган Кувайтни босиб олган Ироқ қўшинларининг хавф-хатар туғдираётганига асосланиб, АҚШ президенти Жорж Буш Саудия Арабистонида бир неча минг ҳарбий хизматчини, шунингдек авиацияни жойлаштириш тўғрисида буйруқ берди. Рейтер агентлиги Пентагон расмий вакилларининг айтганларига таяниб, шуни хабар қилди.

НЬЮ-ЙОРК. Техас штатининг Порт-Артур шаҳридаги АҚШ божхона хизмати Американинг «Бей ойл» компанияси сотиб олган қарийб ярим миллион баррель Ироқ нефтини мусодара қилди. Харидор ўтган душанба куни Америка Ироқ нефтини сотиб олишни тақиқлаганидан сўнг унинг ҳақини тўлаганлиги сабабли шундай қилинди. Хьюстон (Техас штати) божхона хизмати минтақа бошқармасининг вакиласи Донна Де Латорре бу нефть Ироқ ҳукуматига пул ўтказиб бўлинганлиги сабабли мусодара қилинганлигини таъкидлади.

БЕЛГРАД. ЮСФР ички ишлар иттифоқ котиби Петр Грачанин Югославиядаги ҳозирги ижтимоий-сиёсий аҳволни «жуда оғир ва мураккаб», деб таърифлади. У Титоградда Черногория ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг раҳбарлари билан суҳбатлашиб, мамлакат сиёсий саҳнасига «биз рози бўла олмайдиган ғоялар билан» банд бўлган кучлар чиқди, деб айтди.

Югославия ички ишлар министрининг сўзларига қараганда, мамлакатнинг турли районларида барча тоифадаги миллатчилар бош кўтармоқда, иккинчи жаҳон уруши даврида ташкил топган террорчилар ва миллатга қарши гуруҳлар, сепаратчилар, ақондлар, оқ гвардиячилар ташкилотлари қайтадан тузилмоқда, уларнинг асосий мақсади Югославияни бўлиб ташлаш, ЮСФРда яшовчи халқлар орасига миллатлараро нифоқ уруғини сочиш, унинг энг асосий ютуқларига путур етказишдир. Биз «демократия» ниқоби остида курашаётган Югославия душман кучлари фаолиятининг пайини қирқиш учун барча чора-тадбирларни кўришимиз, конституцион тартибни, мамлакат мустақиллиги ва федератив тузилишини ҳимоя қилишимиз керак, деб таъкидлади у.

(ТАСС).

ШВЕЙЦАРИЯ. Лензерайдеда истиқомат қилувчи Сония Бергамининг (суратда) қувончи чексиз. Бонси — у етти килограммли қўзиқорин топиб олди.

Кейстон-ТАСС сурати.

АФҒОНИСТОНДАГИ ВАЗИЯТ

КОБУЛ. **(ТАСС мухбири Пётр Костромин).** Нанграҳор, Кандаҳар, Оозни вилоятлари ва Хост округида жойлашган ҳукумат қўшинларининг қисм ва бўлинмалари бир неча кун мобайнида муросасиз оппозиция қуролли отрядлари билан жанг олиб борди. Ҳукумат қўшинларининг муваффақиятли ҳаракатлари натижасида 150 дан ортиқ исёнчи ўлдирилган ва ярадор қилинган, ўнлаб гранатомёт ва миномёт, ўқ отиш қуроли, шунингдек кўп миқдорда ўқ-дори ва реактив снарядлар қўлга олинди. Жалолобод атрофларида қурол-яроғлар ва бузғунчилик руҳидаги адабиётлар ортилган катта бир карвон йўқ қилинди, жангарилардан 17 киши қамоққа олинди.

Балх, Фарёб ва Таха вилоятларида жами 72 кишидан иборат ва 3 та оппозициячи гуруҳ қуролли жангни тўхтатиб, миллий яраш жараёнига қўшилди. Илгари улар «Афғонистон ислом жамияти» ва «Афғонистон озодлиги учун ислом уюшмаси»га бўйсунардилар.

Хориждан ўз ватанига қайтиб келаётган афғон қочоқлари кундан-кунга кўпаймоқда. Ўтган кеча-кундузда Покистондан Вардак, Кандаҳор ва Бадахшон вилоятларига 200 дан ортиқ киши қайтиб келди. Маҳаллий маъмурлар уларни уй-жой ва энг зарур моллар билан таъминладилар.

Оппозициячилар орасида ички тўқнашувлар давом этмоқда. Сўнгги вақтларда «Афғонистон ислом жамияти», «Афғонистон ислом партияси» ва «Афғонистон ислом инқилоби ҳаракати» тарафдорлари ўртасидаги тўқнашувлар яна бошланди. Оқибатда ўнлаб кишилар ўлдирилган ва ярадор қилинган.

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

ПЕНЗА. Электрон ҳисоблаш техникаси маҳаллий бирлашмаси такомиллаштирилган шахсий компьютерларнинг дастлабки саноат туркумини тайёрлади. Эндиликда «Сура» жажжи ЭҲМлари ахборотни мониторга чиқариш комплекти, ёзиш қурилмаси ва эгилувчан магнит дискалари билан таъминланган. Компьютердан ўқув машғулотлари пайтида, бухгалтерлик ва инженерлик ҳисоб-китоблари чоғида фойдаланиш мумкин. Бу йил бирлашма истеъмолчиларга камида 2000 та жажжи ЭҲМ етказиб беради.

БРЯНСК. Бу ерда СПИДнинг олдини олиш вилоят маркази очилди. Ҳар куни бу ерда хавфли касаллик вирусини аниқлаш учун 800 тагача қонни текшириш мумкин. Марказ Ватанимизда ишлаб чиқилган ускуналар билан жиҳозланган, лекин яқинда бу ерга чет элдан ҳам техника келтирилади. Бу техникани сотиб олиш учун «Втормет» бошқармаси 68 минг Ғарбий Германия маркаси ажратди.

БАРНАУЛ. Халқ депутатлар Олтой ўлка Совети ижроия комитети шаҳар атрофидаги хўжаликларнинг сабзавотчиларига ёрдам кўрсатиш юзасидан аниқ-равшан қарорлар қабул қилди. Бугундан бошлаб Барнаулдаги, Бийскдаги, Рубцовскдаги барча лойиҳа институтлари, бир қанча ташкилотлар ва муассасалар ёпилди. Уларнинг ходимлари — қарийб беш минг киши — бодринг етиштирилган далаларга жўнаб кетишди. Талабалар отрядлари ўлка олий ўқув юртлари ва техникумларининг қарийб 700 нафар биринчи курс талабаларидан ташкил топган. Мукофотлар тўлаш ҳам кўзда тутилган. Шаҳарлар ва ишчи посёлкаларидан шоферлари билан биргаликда 30 мингта юк машинаси ҳам қишлоқ аҳолисига ёрдам бериш учун жўнаб кетади.

ЧЕЛЯБИНСК. Челябинск вилоятида ҳосилни ўриб-йиғиб олиш даврида фавқулодда ҳолат жорий этилди. Халқ депутатлари область Совети президиуми ва ижроия комитети шундай қарор қабул қилди. Ҳосил нобуд бўлишининг олдини олиш мақсадида вилоят, шаҳар ва район фавқулодда комитетлари тузилди, уларга йиғим-терим ишларига қайси идорага бўйсунишидан қатъий назар барча меҳнат жамоаларидан ресурсларни ва зарур техникани жалб этиш, алоҳида вазият туғилганда эса корхоналар ва ташкилотларнинг ишини тўхтатиш ҳуқуқи берилди.

НИКОЛАЕВ. Бу ердаги кемасозлик институти олимлари синовдан ўтказган телевизор орқали бошқариладиган «Дельта» сувости аппарати денгиз нефть ва газ конларини, сувости қувурларини, кемаларнинг остини назоратдан ўтказишда ғоввослар ва акванавтларнинг ўрнини босади. У рангли тасвирдаги видеокамера, прожекторлар ҳамда ҳаракат қилиш учун учта мотор билан жиҳозланган. «Черноморнефтегаз» бирлашмаси, шунингдек Арктикадаги ва Антарктидадаги СССР Давлат гидрометеорология комитети илмий тадқиқот институти ана шу аппаратларнинг дастлабки буюртмачилари бўлишди. Янгиликка дарёлар, кўллар, денгизларнинг тозалиги посбонлари ҳам қизиқиш билдирдилар.

НАХОДКА. 3 август куни «Сатурн» пионер лагерида ўрнатилган дўстлик қўнғироғи Япониянинг Фукуи, Исикава, Тояма префектураларидан япон болаларининг катта гуруҳи денгиз бўйига дам олиш учун келганлигидан хабар берди. Япон болалари денгизда жадал балиқ овлаш базасининг меҳнаткашлари Уссурий тайгасининг энг манзарали гўшаларидан бирида бунёд этилган болалар шифохонасида ўз таътил кунларини ўтказадилар. Бундан бир неча кун илгари Находка мактаб ўқувчиларининг гуруҳи Японияга жўнаб кетган эди.

(ТАСС).

Баҳорнинг серёғин келиши жумҳуриятимиз ғаллакорлари учун айни муддао бўлди. Буни Чироқчи районидаги Охунбобоев номли давлат хўжалиги мисолида ҳам кўриш мумкин. Жорий йилда 20 минг гектар лалми майдонда баракали ҳосил етиштирилди. Ғаллакорлар ўримга пухта ҳозирлик билан киришиб, уни намунали ўтказдилар. Гектар ҳисобига салкам 20 центнердан сара дон йиғиштириб олинди. Айни кунларда ҳосил пешма-пеш тозаланиб, давлатга топширилмоқда.

СУРАТДА: хўжалик директори Ў. Жуманов ва қабул пункти мудири Т. Келдиёров дон сифатини кўздан кечиришаяпти.

Ж. БОБОРАҲМАТОВ олган сурат.

ЯНГИ КАСАБА УЮШМАСИ

Тошкентда Ўзбекистон ССР Ўрмон тармоқлари ходимлари касаба уюшмасининг биринчи съезди тугади. У ўрмон, қоғоз ва ёғочни қайта ишлаш саноати ишчилари жумҳурият касаба уюшмаси ўрнига ташкил этилган. Тармоқ касаба уюшмасининг ҳозирги шароитдаги вазифалари муҳокама этилди, унинг устави ва программаси қабул қилинди. Янги касаба уюшмасининг раҳбар органлари сайланди.

Съезд делегатлари жумҳурият касаба уюшмалари федерацияси устави лойиҳасини ҳам муҳокама қилдилар, мамлакат касаба уюшмалари конфедерацияси декларацияси лойиҳасини маъқулладилар. Ўзбекистон ва мамлакат касаба уюшмаларининг бўлажак съездларига делегатлар сайланди.

Ўзбекистон ССР Ўрмон тармоқлари ходимлари касаба уюшмаси Марказий Комитетининг раиси этиб П. Н. Нурмирзаев сайланди.

Съезд ишида ВЦСПСнинг масъул ходими Л. И. Баранова иштирок этди.

(ЎзТАГ).

ОРОЛ ДАРДИ — МЕНИНГ ДАРДИМ

ЛОЙИҲА КЎП, ЕЧИМЛАР МУЖМАЛ

Қорақалпоғистон Мухтор Жумҳуриятининг Амударё ноҳиясидаги 44-автокорхона ҳайдовчиси Жумабой Ўрозбоев биз билан суҳбатда куюнчаклик билан шундай деди:

— Бир куни ишхонамизга Тошкентдан зиёлилар келиб, мажлис ўтказишди ва: «Ҳар ким кўнглидан чиқариб Оролга ёрдам қилсин», — дейишди. Ҳаммамиз беш сўм-ўн сўмдан ёзилдик. Бошқа ишхонадагилар ҳам шундай қилишди. Мана уч-тўрт йилдан бери Оролга сув берамиз, дейишади. Одамлар ишониб ёрдам кўрсатишяпти. Бироқ бизнинг Манғитда ҳеч нарса ўзгаргани йўқ. Тоза сувни 12 чақирим йўл босиб, қўшни Туркманистондан олиб келамиз. Мендаку машина бор. Улови йўқлар касал бўлишса ҳам дарёнинг шўр сувини ичишаяпти. Туз-чангни айтмайсизми, нафас олиб бўлмайди. Ҳаммаси қуруқ гап. Агар Орол пул билан сувга тўлганида аллақачон ўзининг олдинги ҳолига қайтган бўларди. Ҳукуматнинг ўзи оз пул ажратаяпти, дейсизми?

Жумабой Ўрозбоев ҳақ. Қанчалик кўп маблағ сарфланмасин, Орол денгизини унинг ҳозирги ҳолатида ҳам сақлаб қолишнинг иложи бўлмаяпти. Мен Қорақалпоғистон Мухтор Жумҳурияти Вазирлар Кенгаши раиси Амин Ҳамроевич Тожиевдан: «1989 йилда Оролга қанча сув борди?» — деб сўраган эдим, шундай жавоб олдим:

— Уч куб километр атрофида. Аслида денгиз сатҳини ҳеч бўлмаса ҳозирги даражада сақлаб қолиш учун камида 7—8 куб километр сув бориши керак эди. Мўлжалдаги оби ҳаётнинг ярми ҳам бормаяпти. Аҳвол жуда ташвишли.

Ана энди Ўрта Осиё ирригация илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси Қорақалпоғистон бўлимининг катта илмий ходими Худойберган Қўсназаровнинг сўзини эшитинг:

— Денгиз сатҳи 13 метр пасайиб кетди. Илгари денгизнинг таги бўлган икки миллион гектар ер қуриб, зарарли тузлар манбаига айланиб қолди. Бу чангли тузлар шамол турганда ҳавога кўтарилиб, юзлаб километр масофага бориб тушаяпти, табиатни хазон қилаяпти.

— Қуриган денгиз тагидан ҳар йили қанча туз кўчаётганлиги ҳисоб-китоб қилинганми? — сўрайман Худойбергандан.

— Унинг миқдори аниқланган, — дейди у. — Тажриба ўтказган олимларнинг маълумотларига кўра, Орол денгизининг Қозоғистон томонидаги қуриган ҳар гектар еридан йилига 60—70 тонна туз кўчади. Ўз навбатида бирлашмамиз олимлари ҳам тажриба ўтказишди. Маълум бўлишича, биз томонда қуриган денгизнинг ҳар гектар майдонидан йилига 12—20 тонна туз тўзон бўлиб осмонга кўтариларкан.

— Ўша тузли тўзоннинг атрофга тарқалиши қандай?

— Биз буни турли нуқталардан аниқлаяпмиз, — дейди Худойберган. — Масалан, Мўйноқ атрофига ҳар гектар майдонга йилига 3.750 килограмм чанг тушаяпти, шунинг 582 килограмми сувда эрийдиган тузлар. Қорақалпоғистоннинг бошқа шаҳар ва ноҳияларида йилига ҳар гектар ерга тушадиган тузли чанглар ўртача 1.300—3.200 килограммни ташкил этаяпти. Бу кўрсаткич йилдан-йилга ошиб бормоқда.

Ҳа, денгиз тобора қуриб, аниқроғи ўлиб, тузли тўзон тобора кучайиб, тўғрироғи, фожиали офатга айланмоқда. Ўз навбатида Орол фонди кенгайиб, давлат ажратаётган маблағ кўпайиб бормоқда. Антиқа рақобат: машъум офатга (унга ўз нодонлигимиз билан йўл қўйдик) ақл-идрок, журъат, узоқни кўра билиш эмас, пул қарши қўйилмоқда. Гўё кўпроқ маблағ сарфласак, ҳаммаси жойига тушади, офат чекинади. Жон талвасасида ётган инсон кошонага эмас, бир томчи сувга ташна. Орол ҳам шундай аҳволда. Ҳозир ерли аҳолини сақлаб қолиш учун янги завод-фабрикалар, шифохоналар, мактаб ва бошқа маориф муассасалари, ижтимоий-маиший шохобчалар, кўплаб турар жойлар қурилаяпти. Буларнинг ҳаммаси яхши. Ўша фондлар, маблағлар шунга сарфланаяпти. Бироқ асосий масала қолиб кетаяпти-ку! Оролнинг ташналигини қондириш учун эмас, ҳеч бўлмаса унинг умрини узайтириш учун нима иш қилинди? Ёки деҳқончилик майдонларига туз ёғиши камайдими? Асло! Сарфланаётган миллионларнинг эса ҳисоб-китоби йўқ. Оролбўйининг аянчли манзараси мана бундай: оппоқ шўр қоплаган ер, ўсимлик, ҳайвону ҳашаротлар сийраклашиб кетган, тузли чанг-тўзондан кўз очиб бўлмайди. Бироқ кўп қаватли турар жой бинолари, бурқситиб қора қуюн чиқараётган асфальт-бетон, темир-бетон, керамзит заводлари, уйсозлик комбинатлари, нажот минораси (ичимли сув тақсимлаш иншооти) табиат қаҳрига учраган ёдгорликдек қаққайиб турибди. Юзлари заъфарон одамлар шифокор ҳузурига кириш учун тирбанд. Айтинг-чи, бунақа ҳаётнинг кимга кераги бор? Агар Орол денгизига сув бормаса, ҳар қандай катта қурилишлар, миллиону миллиардлар билан Хоразм воҳасини, қорақалпоқ элини, умуман, жумҳуриятимизнинг асл табиатини сақлаб қолиб бўлмайди.

Ҳозир Орол денгизининг тақдири бир пайтлар уни «чиройли ўлдириш» режасини тузган мўътабар маҳкамалар қўлида. Бу йил 300 миллион сўмлик иш бажариши кутилаётган «Аралводстрой»дек махсус қурилиш бирлашмаси ҳам қўли узун, аммо хато қилиб жиддий нуқсонини тан олмайдиган мазкур идоралар ихтиёрида. Орол денгизини сақлаб қолишга юқоридаги махсус қурилиш бирлашмасига ўхшаган ўнга яқин ташкилот жалб этилган. Ажабланарлиси шундаки, уларнинг иш натижалари Оролга қанча сув борганлигига эмас, қанча маблағ ўзлаштирилганлигига қараб баҳоланади. Шундай экан, миллионлар аёвсиз сарфланаверади, янги-янги нажот лойиҳалари ишлаб чиқилаверади.

Дарвоқе, лойиҳалар ҳақида. Оролга боғлиқ, умуман, Оролнинг ҳалокати оқибатида юзага келган ижтимоий-экологик вазиятга боғлиқ қайси бир лойиҳа билан танишманг, фақат бир неча ўн миллионлар, юз миллионлар ҳақида гап боради. Уларнинг баъзилари амалга оширилаётган бўлса, баъзилари янги-янги миллионларни кутиб навбатда турибди. Мана, биттасини олиб кўрайлик.

«Туямўйин — Нукус» сув йўли қурилишининг довруғини ҳамма эшитган. Унинг лойиҳасини «Узгипрокоммунинжпроект» институти мутахассислари ишлаб чиқишган. Лойиҳада 178,3 миллион сўм маблағ ўзлаштирилиши кўзда тутилган, қурилиш-монтаж ишлари ҳажми эса 142,6 миллион сўмлик. Сув йўлининг узунлиги 380 километр, тозалаш иншооти бир кеча-кундузда 340 минг куб метр ичимли сув ўтказиш қувватига эга. Сув йўлининг 288 километр узунликдаги биринчи навбати (тозалаш иншоотининг бир кеча-кундуздаги сув ўтказиш қуввати 170 минг куб метр) ўтган йилнинг охирларида ишга тушиши керак эди. Унинг айрим шохобчалари 1990 йилдагина фойдаланишга топширилди. Биз айтмоқчи бўлган фикр иншоотнинг қачон ишга туширилганлигида эмас. Гап ўша кўп миллионли қурилишнинг аҳамияти, самараси, аҳолига нафи ҳақида бораяпти. Нукусда бўлганимизда «Туямўйин-Нукус» сув йўли қурилиши дирекциясининг раҳбари Эркин Ўнғалович Татибоев билан суҳбатлашдик.

— Бу узунлиги, сув ўтказиш қуввати жиҳатидан Ўрта Осиёда, ҳатто Иттифоқда десак ҳам бўлади, биринчи йирик тармоқдир. Дарёга қиёслаш мумкин — секундига беш куб сув беради, — дейди Эркин ака. — Қарийб 200 миллион сўм (лойиҳадагидан анча ортиқ) маблағ ўзлаштирилади. Биринчи навбатда Нукус шаҳри, Чимбой, Кегайли, Тахтакўпир, Қораўзак, Шуманай, Ленинобод, Хўжайли ноҳияларига оби ҳаёт етказилади. Кейин бошқа ноҳияларга қувур ётқизилади. Янаги беш йилликда Қўнғирот билан Мўйноққа ичимлик сув олиб бориш мўлжалланмоқда.

— Демак, бутун қорақалпоқ эли шу иншоотнинг тўлиқ ишга тушишини орзиқиб кутаяпти денг?

— Шундай.

— Эркин ака, Туямўйинда шундай катта ичимли сув манбаи борми? —

— Бундай манба йўқ, уни оби ҳаёт омборидан оламиз ва шу ердаги 20 гектар майдонни эгаллаган тозалаш иншоотида (унинг қиймати 27 миллион сўм) тозалаб, қувурлар орқали Нукусга берамиз. Бу ерда сув водопровод тармоқларига тарқатилишидан олдин яна тозалаш иншоотида қайта ишловдан ўтказилади.

— Туямўйин сув омборидан олинадиган сув ҳозир нукусликлар истеъмол қилаётган сувдан фарқ қиладими?

— Жуда кам.

— Унда шундай катта сув йўли қуришдан кўра, ўша маблағнинг бир қисмига Нукусда катта қувватга эга бўлган тозалаш иншооти барпо этишнинг ўзи етарли эмасмиди?

— Шундай қилса ҳам бўларди. Туямўйиннинг суви яхши эмаслигини кейинчалик билиб қолишди.

Бизда шунақа, ҳаммаси кейинчалик, миллионлар сарфланиб бўлгандан кейин аниқланади. Бу дард мутахассислар, олимларимизга йўргакда теккан. Татибоевнинг гапидан кейин Мухтор Жумҳурият Вазирлар Кенгашининг раиси А. Тожиев ҳузурида бўлдик. «Туямўйин ҳавзасидан олинадиган оби ҳаёт сифати тоза ичимли сув талабларига жавоб бермайди. Ҳатто тозалаш иншооти ишлатилгандан кейин ҳам бунга кафолат бериб бўлмайди», — деди Амин Ҳамроевич аниқ ва равшан қилиб.

Эркин Ўнғаловичнинг сўзига қараганда, айни пайтда Англиядан ўта шўр оби-ҳаётни сифатли ичимли сув қилиб қайта ишлаб берадиган ускуналар ҳамда тайёр кичик цехлар олиниши кутилаётган экан. Бу — ҳозирча режа. Масала ҳал бўлгандан кейин яна миллионларга чанг солинса керак, негаки инглизлар арзон-гаровга беришмаслиги аниқ.

Бу йил бир гуруҳ СССР халқ депутатлари «Известия» рўзномасида шундай деб ёзишди: «Агар кимда-ким Сув хўжалиги министрлиги «аср лойиҳалари»нинг вақти ўтди деб ўйласа, у хато қилган бўлади. Сув хўжалиги министрлиги мутахассислари ва ташкилотлари (айтайлик САНИИРИ, унинг раҳбари В. А. Духовний тимсолида) Оролни ҳалок қилиш учун миллиардларни сарфлаган бўлсалар, энди уни худди шундай — айнан гидротехник усулларда, яъни янги каналлар ётқизиш билан «қайта тиклаш» учун шунча пулни олишмоқда. Оролни қайта тиклаш учун аввало гидротехник эмас, мелиоратив ишлар зарур (бу тўғрида ҳам матбуотда бир неча бор айтилди)». Ҳа, Духовнийнинг Тошкентдаги идораси — Ўрта Осиё ирригация илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси ўзи ҳалок қилган денгизни гўё қайта тирилтиришдек сеҳр кучига эга бўлган асосий муассаса. Унинг сеҳр дориси — лойиҳа. Бу жуда қиммат, миллионлар билан баҳоланади. «Давоси» бўлмаса ҳам мижозини ишонтира олади. Дарвоқе, мазкур ташкилот лойиҳа ишлаб чиқсагина миллионлар ўзлаштирилади. Лойиҳалар эса кўп. Айримлари амалга оширилаяпти, баъзиларига ҳали қўл урилмаган. Маблағ йўқлигидан навбат кутиб турганлари ҳам бор.

Илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг Қорақалпоғистон бўлимида бўлганимда катта илмий ходим Худойберган Қўсназаровга шундай савол билан мурожаат этдим:

— Бўлимингиз асосан нима иш билан шуғулланади?

— Қуриган денгиз тагининг шўрланиш даражасини, тузнинг кўчишини ва келтираётган зарарини ўрганаяпмиз, тупроқдаги тузни ювиш усуллари устида ўйлаяпмиз, сув етишмаган пайтда қандай резерв сувлардан фойдаланиш мумкин ёки мумкин эмас — шу ҳақда бош қотираяпмиз, — дейди Қўсназаров.

— Демак, сизлар чанг-туз ҳамда сув муаммолари билан шуғулланаётган экансизлар. Хўп, чанг-туз кўчишини камайтириш, Оролга сув оқизиш билан боғлиқ қандай ишларни амалга ошираяпсизлар?

— Қараб ўтирганимиз йўқ, лойиҳа ишлаб чиқдик. Мана, марҳамат, кўринг, — у бизни картага туширилган лойиҳага таклиф қилди. — Мана бу Орол денгизининг қуриган жойи. Ержанатовдан Устюртга қараб 4,5—5 метрли, Қорақалпоғистоннинг аҳоли пунктлари томонга 1,5—2 метрли тўғон қурилади. Иккаласининг ўртаси коллектор-дренаж сувлари ҳамда дарёларнинг озгина сувлари тўпланадиган ҳовуз — сунъий денгиз бўлади.

— Кечирасиз, бу ҳавзанинг кенглиги ва чуқурлиги қанча бўлади?

— Чуқурлиги 4 метрдан 7 метргача, кенглигига келсак, баъзи жойлари 1,5—2 километр бўлса, баъзи жойлари 20—25 километрга боради. Агар лойиҳамиз амалга ошса, Оролнинг қуриган ерларидан учиб келаётган чанг-тузларнинг бир қисми шу ҳавзада «ушланиб» қолаверади.

Бу лойиҳани ишлаб чиққан олимларни билмадиму аммо бу «янгилик»ни эшитибоқ менинг хаёлимга келган фикр шу бўлди: озмунча сув омборлари етмаганидек яна сунъий денгиз, бунинг устига Амударё билан Сирдарёни коллектор дренажларнинг шўр суви билан қориштириб, унга оқизилса, Оролнинг тақдири нима бўлади? Қолаверса, бу «мўъжиза» рўй берса, Қорақалпоғистоннинг ҳозир деҳқончилик қилинаётган аксарият экин майдонлари баттар шўрланиб, захланиб кетмасмикан?

— Худойберган, ҳозир сиз айтгандай, денгиз томон тўғон-у яшил белбоғ билан тўсилди, дейлик. Лекин бу билан нима ўзгаради? Тўсилмаган томондан чанг-туз кўчаверади-ку? — мурожаат қиламиз ҳайратланиб.

— Тўғри. Тузнинг кўчишини умуман тўхтатиб бўлмайди. Бироқ уни сал пасайтириш мумкин, — дейди у.

— Хўп, лойиҳани тайёр қилибсизлар, уни амалга ошириш учун қанча маблағ керак?

— Камида 120 миллион сўм.

— Ўҳ-ҳў! — деб юборибман шошганимдан.

Худойберган бўлса бамайлихотир:

— Ҳайратланманг, «Аралводстрой»нинг пули кўп, ажратса бўлади, — дейди.

Ниҳоят, нажот лойиҳаси ижодкорларидан бирига сўнгги саволни бердим:

— Сизнингча, Орол денгизини сақлаб қолса бўладими?

У бироз ўйланиб жавоб қилди:

— Шу саволни ҳар куни бир-биримизга берамиз. Қилинаётган ишлардан кўнглимиз тўлмайди.

Бу фикр-мулоҳазалардан ҳайратланмадим. Негаки, бир-биридан қиммат лойиҳалар, «муҳим» ва «тарихий» қарорлар, ҳар қандай юксак минбардан туриб берилган ваъдалар, шу ишга ажратилаётган миллионлар билан Оролни сувга тўлдириб бўлмайди. Қачонки, бундан қирқ-эллик йил олдинги ажойиб боғларимиз, хусусан, оғир йилларда ҳосили элни очликдан, дарддан омон сақлаган мевазору узумзорларимиз, сурув-сурув қўй-қўзилару олачипор говмушлар ўтлайдиган яйловларимиз, қовун сайлию хандалакхўрлик қиладиган полизларимиз, олтин бошоқ лалми адирларимиз, ҳозирда сийнасини шўр қоплаган она еримиз, ҳам заҳарланиб, ҳам суви таланган дарёларимизу анҳорларимиз асл ҳолига қайтсагина, айтиш мумкинки, мўъжиза рўй беради. Бунинг учун миллионлар сарфлаш керак эмас, балки пахта яккаҳокимлигини жиловлаб, жумҳурият манфаати йўлида қатъият кўрсатиш зарурлигини ҳамма тушуниб турибди.

И. НОРМАТОВ,
Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитетининг бўлим мудири.

ЧИҚИТСИЗ ИШЛАМОҚДА

Советободдаги «Тарандубитель» бирлашмасининг тикув цехи чиқитсиз ишлай бошлади. Илгари ташлаб юбориладиган сунъий чарм қийқимлари корхонага даромад келтира бошлади. Улардан аҳолига манзур бўлаётган хўжалик сумкаси ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

— Чиқитларни шаҳардан ташқарига ташишнинг ўзига анчагина маблағ сарфланарди, — дейди халқ истеъмол моллари цехининг бошлиғи Ш. Матисоқова. — Бунинг устига, чиқитлар кўпинча ишлаб чиқариш майдонларини банд қилиб қўяр эди. Эндиликда бундай муаммолар йўқ. Янги цехда илгари уй бекаси бўлган йигирмага яқин аёл меҳнат қилмоқда. Ўтган ойда йигирма минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқардик.

Янги цех илғорлари — Шаҳринисо Содиқова, Раъно Ҳасанова, Анорхон Ашурова, Рўзихон Раҳимова, Ҳошияхон Йўлчиевалар тажрибали ишчилардан қолишмай меҳнат қилдилар. Йил охиригача асосий ишлаб чиқариш чиқитларидан юз минг сўмлик маҳсулот тайёрланади.

СИЁСИЙ БРИГАДАЛАР ЙЎЛГА ТУШИШДИ

Ўзбекистон ССР «Билим» жамиятида мамлакатимизда бўлаётган воқеаларни аҳолига тезроқ етказишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган сиёсий бригадалар тузилди. Бригадаларга лекторлар билан бир қаторда КПСС XXVIII съезди ва Ўзбекистон Компартияси XXII съезди делегатлари, олимлар, маданият ходимлари кирдилар.

Ташвиқотчилар режалаштирган дастлабки учрашув Тошкент вилоятининг Бўка районидаги Фрунзе номли колхозда бўлди. Учрашувда қизиқарли фикр алмашинув бўлди. Қишлоқ меҳнаткашлари бўлиб ўтган партия анжуманлари материаллари юзасидан кўп саволлар беришди. Улар «Билим» жамияти партия қарорлари, мамлакат ва жумҳурият президентлари фармонларига тегишли шарҳлар тайёрлаб беришса яхши бўлар эди, деган фикрни билдирдилар.

Айни вақтда Сирдарё, Самарқанд ва Наманган вилоятларига ҳам сиёсий бригадалар жўнаб кетди.

БИР КАСБДА ЭЛЛИК ТЎРТ ЙИЛ

Иш юзасидан Жалолқудуқ ноҳиясидаги Ленин номли колхозда бўлганимда Султонмаҳмуд отага «тилла одам», ўз ишининг устаси дея таъриф беришди. Баланд бўйли, буғдойранг, оппоқ мўйловли бу нуроний билан танишдик. У ҳар бир сўзни чертиб, дона-дона қилиб гапирарди. Ҳаёт, келажак ҳақидаги фикрларини эшитарканман, бутун умрини меҳнатга бағишлаган, дам олиш нималигини билмаган, қадоқ қўлли Султонмаҳмуд ота Ғафуров менда катта таассурот қолдирди. Ёши 70 да бўлса-да, ҳамон сафда, самарали меҳнат қилмоқда.

Меҳнат фаолиятини 16 ёшида тракторчиликдан бошлаган Султонмаҳмуд ота ҳозир Ленин номли колхознинг 1-устахонасида бош механик бўлиб ишламоқда. Эллик тўрт йил бир касбда ишлаб, оила тебратмоқда. Ҳаёт йўли, меҳнат фаолияти намунали.

— Марказий Фарғона каналини қазигани борганимизда, — дейди ота, — ҳозирги техника қаёқда дейсиз? Қўл кучи, кетмон билан иш қилар эдик. Канални 45 кун деганда қазиганмиз.

Устахонага борган ҳар бир киши ота тўғрисида илиқ гаплар эшитади. Бунинг боиси бор, албатта, У ёшларга талабчан устоз, тажрибасини эринмай ўргатмоқда. Техникани авайлаб-асраш, ундан фойдаланиш тўғрисида маслаҳатлар беради. Қирғизбой Бакиров, Ҳусанбой Мўминов ва Абдусаттор Жўраев отанинг муносиб шогирдларидир.

Ундан фарзандлари ҳақида сўраганимизда юзларида қувонч порлади:

— Болаларим — менинг бахтим. Ўғилларим Абдуманноб, Дилмуродхон изимдан боришди. Неъматжон эса бош ветеренария врачи, қизларим Ёқутхон билан Малоҳатхон ҳамшира, Машрабхон ноҳия халқ маорифи бўлими бухгалтери, Манзурахон инглиз тили ўқитувчиси. 16 нафар ширин-шакар неварам бор...

Ҳа, Султонмаҳмуд ота ҳалол меҳнатдан бахт топган ажойиб кишилардан. Октябрь революцияси ордени ва бир неча медаллар соҳиби.

Т. ШЕРМАТОВ.

ХУШХАБАРЛАР

Фарғона тўқимачилик комбинатининг бевосита ишлаб чиқаришда банд бўлган барча ходимлари икки хил таомдан иборат бепул иссиқ нонушта билан таъминлана бошладилар. Корхона меҳнат жамоаси кенгаши ва касаба уюшмаси комитетининг қарорига биноан август-октябрь ойлари учун ана шу мақсадларга салкам 160 минг сўм пул ажратилди.

* * *

Андижоннинг 5-микрорайонида қурилган янги уйга 36 та оила кўчиб кирди. Биринчи қаватида магазин бўлган ана шу уйни 162-қурилиш трести қуриб битказди. Давлат қабул комиссияси янги уйни яхши баҳо билан қабул қилди. Йил охиригача трест бўлинмалари шаҳарликларга минг квадрат метр уй-жой қуриб беришни мўлжалламоқда.

(ЎзТАГ).

ЯНГИ ЎҚУВ ЙИЛИГА ТАРАДДУД

ДАРСЛИК КЕРАКМИ? МАРҲАМАТ!

Ўзбекистон ССР Матбуот давлат комитетининг «Ўқитувчи» нашриёти жамоаси мактаб дарсликларини чоп этиш планини бажарди. Жумҳуриятимизнинг барча вилоятларига, унинг ҳудудидан ташқарига 88 номда 19 миллиондан зиёд китоб жўнатилди. Аксарияти янги дарсликлардир. Қуйи синф ўқувчиси рангли китобларни илк бор қўлга олганда қувончига қувонч қўшилади.

Қоғоз танқислиги, матбаачилик базасининг заифлиги ва эскириб қолгани туфайли бу йил нашриёт учун ғоят қийин бўлди. Шунга қарамай таҳририят таркиби ҳамда босмахона ходимлари ишни аниқ, бир маромда ташкил этиш ҳисобига халқ депутатлари топширигини муваффақиятли бажаришди.

«Ўқитувчи» — ҳозирги кунда мамлакатимиздаги энг йирик ўқув-педагогика нашриётларидан бири. У келгуси йилга мўлжалланган китобларнинг ярмини 1 январгача чоп этишни режалаштириб қўйди.

СУРАТДА: нашриёт ходимлари янги дарсликларни кўздан кечиришмоқда.

Р. ШАГАЕВ олган сурат. (ЎзТАГ).

ЁЗНИНГ ҚИЗҒИН КУНЛАРИ

Жазирама ёз фасли... Айниқса халқ таълими ходимлари ҳозирги кунларда қизғин дамларни бошдан кечиришмоқда. Хусусан мактаб директорлари ва уларнинг хўжалик ишлари бўйича муовинлари буни яққол ҳис этишмоқда. Агар мактаб олдидан ўтиб қолгудек бўлсангиз, қурилишга кўзингиз тушади, ҳар доимгидек жорий ёки капитал ремонт ишлари олиб борилаётганини кўрасиз.

Тўғрисини айтганда ремонтнинг тезроқ тугаши директорларнинг ташаббускорлигига, ишбилармонлигига кўп жиҳатдан боғлиқ.

Мана, икки йилдан буён ана шу қийин масалани пойтахт вилоятининг Тошкент ноҳиясида жойлашган В. И. Мичурин номли 25-ўрта мактаб директори Саъдулла Лутфуллаев оқилона ҳал этмоқда.

— Аввал бўлгани каби жорий йилда ҳам, — деди Тошкент ноҳия халқ таълими бўлимининг мудири Ўткир Маҳмудов, — мактабнинг янги ўқув йилига тайёрлиги тўғрисида директор С. Лутфуллаев биринчилар қаторида ахборот берди.

Ҳали айрим синфларда имтиҳонлар тугамасиданоқ мактабда ремонт ишлари қизғин бошлаб юборилди, зеро, бунга аввалдан ҳозирлик кўрилган эди. Ажабланадиган жойи йўқ. Зотан, бу жумҳуриятдаги энг эски мактаб. Унинг қурилганига 63 йил бўлди. Синфхоналар бир қаватли, мослашган бинода жойлашган. Табиийки, ўтган ана шу муддат ичида унинг лойсувоқ деворлари мустаҳкам, шиплари эса чакка ўтмайдиган бўлиб қолди, дея олмаймиз. Шу сабабли бу ерда бўлажак ремонт ишларига олдиндан тайёргарлик кўрилади.

Ҳар бир ремонт учун маблағ кераклиги табиий. Агар район халқ таълими бўлими зарур миқдорда унга эга бўлмаса, бу маблағни қаердан олиш мумкин? Районда 28 та ана шундай ва ундан ҳам йирикроқ мактаб бор. Бунга қўшимча яна учта саккиз йиллик мактаб ҳам мавжуд. Мусиқа, иккита спорт мактаблари ва пионерлар уйи ҳам ҳар йилги ремонтга муҳтож. Ўнлаб болалар боғчаларини ҳам ҳисобдан чиқариб бўлмайди. Оталиққа олган ташкилот яқиндан ёрдам берса яхшию аммо кўпинча бунинг аксига дуч келиш мумкин.

Шундай экан, 25-ўрта мактаб қандай қилиб икки йилдан бери биринчилар қаторида ремонтни тугатишга муяссар бўлаяпти? Ана шу савол билан директорга мурожаат қилдик. У қуйидагиларни сўзлаб берди.

— Эски мактаб яқингача «Ўзбекистон ССР 50 йиллиги» деб аталган жамоа хўжалиги ҳудудида жойлашган эди. Бу сердаромад, йирик хўжалик. Қариялар колхознинг биринчи раҳбари ва ташкилотчиси Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Турғун Мирзаев номини ҳурмат билан тилга олишади. У нафақат хўжаликни, балки мактабларни ҳам намунали тартибда сақларди.

Йиллар ўтаверди, раҳбарлар ўзгараверди. Мактаб эса, юмшоқ қилиб айтганда, ташландиқ, гўёки етимча ҳолига тушиб қолди. Тўғри, қийналиб бўлса ҳам биз район халқ таълими бўлими, маҳаллий партия ва совет ташкилотлари орқали мактаб яқинидаги 0,6 гектар колхозга қарашли ерни спорт комплекси қуриш учун ундиришга муваффақ бўлдик. Ана шундагина мактаб ҳовлисидаги яроқсиз спорт майдончасидан оқилона фойдаланишга қарор қилдик. Биз уни колхозчи Неъмат Абдуллаевга ижарага бердик. Икки йилдирки, ижарачидан 600 сўмдан пул олиб, уни педагогика кенгаши розилиги билан мактаб ремонтига сарфлаяпмиз. Бундан ташқари ўқувчиларимиз ижарачидан хўжалик ишларини юритиш бўйича кўргазмали сабоқ олмоқдалар.

Оталиқ ташкилоти масаласи ҳам ҳал бўлди, — қўшимчи қилди мактаб директори. — Яқинда собиқ «Ўзбекистон ССР 50 йиллиги» колхози иккига бўлинди. Ажратилган жамоа хўжалиги донгдор раис Турғун Мирзаев номи билан атала бошлади. Ўғли — Ҳайрулла Мирзаев шу колхозга раислик қилмоқда. Мактаб янги хўжалик ҳудудида жойлашганлиги сабабли биз дарҳол ўзгача, яъни самимий муносабатни ҳис этдик. Раис янги мактаб қуриб беришни ўз зиммасига олди. 844 ўқувчига мўлжалланган янги типдаги бино лойиҳа-ҳужжатларини буюртирди. Пудратчи қурувчилар ҳам белгиланди. Бу «Облагрострой»га қарашли механизациялашган 3-кўчма колоннадир.

Ўтган ўқув йилида 400 га яқин ўқувчи икки сменада таълим олган эди. Бир сменага мўлжалланган янги мактабда ўқиш қанчалик яхши эканлигини тасаввур қилиш қийин эмас. Эски бино эса, спорт секциялари ва дарсдан ташқари тўгараклар машғулотлари учун ажратилади. Менимча, бу Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг чақириғига аниқ жавобдир.

Ҳозир эса 25-мактабда жимжитлик. Болалар ёзги таътилда. Ота-оналари билан биргаликда жонажон колхозларида хизмат қилишмоқда. Устозлар ҳам дам олишди.

Озгина вақтдан сўнг янги пардозланган мактабга ўқув қуроллари, китоблар келтирилиб, синфхоналар жиҳозланади. Ўқитувчилар анъанага кўра август педагогик кенгаши ва таълим-тарбия ишларини давом эттиришга тайёрланадилар.

— Қисқаси, янги ўқув йилига тайёрмиз. Ўзимизнинг болаларимизни, келажак авлодни кутмоқдамиз, — дея ҳикоясини якунлади мактаб директори.

А. БАЯНОВ.

ТОҒ БАҒРИДА

Сирдарё районидаги колхозчиларнинг фарзандлари Зомин тоғларида жойлашган лагерда салкам бир ой дам олишиб, соғлиқларини мустаҳкамлайдилар. Сирдарёликлар ёзги таътил даврида ҳордиқ чиқариш учун Оролбўйи ўқувчиларини ҳам таклиф қилишган. Ажойиб тоғ ҳавосию мазали таомлар ҳаммага етарли. Бу болалар билан бирга Охунбобоев номли колхоздаги 71-интернат тарбияланувчилари ҳам кашшофлар етакчилари ва мураббийларининг қайноқ меҳридан, қалб саховатидан баҳраманд бўлишмоқда. Ҳар сменада 400 га яқин, бутун мавсум давомида эса уч баробар кўп ўқувчи дам олади. Жумладан, Қорақалпоғистонга 200, интернатга 20 ўрин ажратилган.

Космонавт Комаров номи билан аталган ана шу лагерь ташкил этилганига бу йил чорак аср бўлди. Йигирма беш йил ичида бу ерда жами қанча ўғил-қиз ҳордиқ чиқарганини ҳисоблаб ўтиришга ҳожат бормикан?! Ундан кўра ҳозирги вақтга назар ташлаб, Тоғтерак қишлоғидаги Ўриклисой бўйида жойлашган бу оромгоҳнинг бир куни қандай ўтганлиги ҳақида сўз юритганимиз маъқул бўлса керак.

Шундай қилиб, кашшофларга рисоладагидек барча шарт-шароит муҳайё этилган: теварак-атрофдаги тоғларга саёҳатлар, турли спорт ўйинлари, тунги ва кундузги уйқу, кунига тўрт маҳал овқат, тўгараклар машғулотлари, гулхан атрофида қўшиқ ҳамда рақслар ва, албатта, кино. Бошқалардан фарқ қиладиган жиҳати шуки, бу лагерни етти колхоз оталиғига олган. Ҳозирча пайчилик асосида лагерни кенгайтириш ва қайта қуриш учун бир миллион сўмдан зиёд пул тўпланди. Ўйлаймизки, шунча маблағ эвазига бирор иш қилиш мумкин. Бу соҳада айниқса «Малик» совхози ва «Ленинград» колхози меҳнаткашлари ташаббус кўрсатмоқдалар. Болаларнинг дам олишидаги муаммоларни ҳал этишга асосли ёндашилаётгани сабаби ҳам шунда. Овқатланиш, кашшофлар соғлиғини мустаҳкамлаш ва уларга эътибор аъло даражада, дейиш мумкин.

Лагерь жамоаси — байналмилал. 17 миллат вакиллари биргаликда аҳил-иноқ яшамоқдалар. Рақия Отаева беш йилдан бери кашшофларнинг бош етакчиси. У ўз касбининг устаси. Лагерь бошлиғи Абдуқодир Нурматов — малакали педагог. Сирдарё муаллимлар институти ва билим юрти талабалари — болаларнинг тарбиячилари. Бундай кадрларни танлашда лагерь асосчиси, Сирдарё шаҳар ижрокомининг собиқ раиси Назарбек ака Ҳайдаровнинг ҳиссаси катта. Лагерда ёзилмаган бир қоида бор — агар у яхши шифокорга эга бўлса, болаларнинг омади келди, дея веринг. Николай Андреевич Трибунский — ана шундай шифокор. У шу ерда бўлса, кашшофларнинг бош етакчиси ва лагерь бошлиғининг кўнгли тинч. Болалар насибасидан «туя» қилинмаган ширин ва тўйимли таомларни Шоиста Иброҳимова тайёрлайди. Дам олувчиларга етарлича овқат берилади.

Лагердаги ҳаёт нафақат кўпчилик болаларга, балки, ота-оналарга ҳам ёқади, шунинг учун аксарият ўқувчилар ҳар йили бу ерга такроран келадилар. Тоғларни жон-дили билан севиб қолган Эркин Неъматов, Шерали Шарипов, Олимжон Шокиров ва яна кўпдан-кўп кашшофлар шулар жумласидан. Бу ерда болаларни яхши нарсаларга ўргатишади. Табиатни севиш ва асрашга даъват этишади. Бундай машғулотни Низомий номли мактабнинг бошланғич синф ўқитувчиси Моҳира Фармонова олиб боради. Тарбияси оғир болалар билан эса муаллимлар институтининг учинчи курс толибаси Озода Эсонтурдиева шуғулланади.

Комаров номли лагерда дам олаётган болаларнинг ҳар бир куни жуда завқли, сермазмун ўтаяпти. Бу ерда бир неча маротаба бўлиб, кўп нарсаларни ўз кўзим билан кўрганим учун ҳам ана шундай фикрни қатъий ишонч билан айтаяпман.

О. АДИЯНОВ.

Ҳар ҳафта шанба сонида

Мўйчинак

Узбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими Аббос МУҲИДДИН таҳрири остида

ГИЖЖА

ФЕЛЬЕТОН

Қаердандир шоша-пиша келаётган Малланиёз кескин тормоз берилгандек таққа тўхтади-да, кўча юзидаги ариқ бўйида олма ғажиб ўтирган жиянига томоқ қирди. Боқувдаги ҳисори қўчқордек лорсиллаган жиян, ер силкинса қарғага на ғам қабилида бамайлихотир қад кўтаргач, савол назарида мўлтайди.

— Идорани очиб тур, гап бор.

— Ҳозирми?

— Ҳа, ҳозир!

Кампир кўзига сурма торттгучалик вақт ўтар-ўтмас, Малланиёз мазкур жиянни, яъни турқи туллаган қора товуқни эслатувчи Муҳаммадамин билан маҳалла қўмитасига ажратилган нимқоронғу каталакда пайдо бўлдилар. Ови ўнгидан келган мергандек ғурурли Малланиёз тахти равонга йўналган амир сингари салмоқдор-салмоқдор қадам ташлаб тўрга ўтди, ўзини пойнакда тутган Муҳаммадамин сургунга ҳукм этилган маҳбусдек қовоқ уйди.

— Қани, менга айт-чи, шиллиққуртдай нега мунча шалваясан! — Столга зарбли мушт тушди, шиша сиёҳдону сопол қаламдон чегалаб бўлмас даражада чил-чил бўлди. — Биламан, худо сени фаҳмдан қисган, аммо тилдан қисмаган-ку: на каттага миқ этасан, на кичикка, гунгмассан-ку! Ё гапирсанг қорин ёғинг тўкилиб кетадими-а? Маҳаллада дув-дув гап: бир замбил гўшт аталибсан. Иснод! Ҳўкизнинг шохига таёқ тегса туёғи зирқирайди, дейишади. Сенга отилган кесак менинг қоқ қаншаримга тегишини биласанми-а? Ахир кимсан — казо-казолар, миллионерлар яшайдиган каттакон маҳалланинг мендек боoбрў раисига котибсан-а! Маҳалла, билсанг, кичик бир ҳокимият! Ана шу ҳокимиятнинг подшоси мен бўлсам, вазири—сен! Бир тарафдан илдизсан. Об-ҳавога қараб кийинган соғлиғини сақлайди, дейишган машойихлар. Ҳа, бунинг мағзини чақ! Билиб қўйки, бугун сибизға бўлдигми, эртага карнайсан, индинга эса ноғора! Эл оғзига элак тутиш қийин.

— Адогина бўлсин ўша эл, оғзига кучи етмаган ўша ордоналар, — дея ҳўнгиллади Муҳаммадамин терс бурилиб, — Тунов куни гузаримизда музқаймоқ шимиб турсам, чойхонада ўтирган бир тўп сассиқ така менга елкасини учириб: «Битбилдиқ-битбилдиқ» деса бўладими! Куппа-кундуз куни-я!! Вой савилгиналар-е, кал бошларинг тилла тароқ қўмсабди-да, дедиму бурнимни жийира-жийира уйимга кирдим-кетдим. Қизамиқдек қизариб қолавеиришди. Ўшандан бери мени кўришса ёвқараш қилишаяпти, ергина ютгурлар. Чамаси, берган таъзирим хом яраларини юмдалаган кўринади. Аламларидан энди сизга ёмонлашга ўтишибди-да!

Малланиёз таомига итпашша қўнгандек ижирғанди. Негаки, оғзида талқони бордек доимо жим эди. Муҳаммадамин мулойимликда ҳалим эди. Энди эса қақиллаяпти, ҳатто бетга сапчияпти. Шу важдан бўкиртириб тепкилагиси келди. Аммо қандайдир кучдан, ўз суягини ўзи хорлабди, деган таънадан қўрқиб, ҳоврига муз босди, попугини пасайтирди. «Таъби тилаган гўнгни титсин-е, менга қарши бош кўтармаса бўлди-да, — дея хаёлга чўмди калласини кафтлари орасига олиб. — Ҳар ҳолда бўйнига кўзмунчоқ тақилган эшак бўлса ҳам ўз хешим-ку, ўз одамим-ку, бош қонаса дўппи тагидаку. Бундан ташқари, беминнатгина айғоқчим: маҳаллада ким нима билан шуғулланаяпти, ким уйига нима тушираяпти, Сумакхўжа ҳақида Тувакхўжа нималар деб валдираяпти — ипидан игнасигача ҳар куни қош қорайиши билан қулоғимга шивирлаб туради. Айниқса шуниси менга жуда қўл келади-да, ана шу йўл орқали насибамга лойиқ хуфия чалпак ёғилиб турибди. Кекириб юришим, рўзғоримнинг очилдастурхон неъматларидек антиқалиги аслида шу хуфия чалпакдан-ку. Буни унутиш—кўрлик. Бу борадаги хизматлари учун Муҳаммадаминимнинг товонидан ўпсам арзийди, товонидан! Аввалги котибларим, ҳай-ҳай, бунинг терси эдилар кўп масалада жўжалик қилишарди.

— Балли, — деди у бирдан совуқ сув сепилгандек силкиниб. — Тасанно! Бир синаб кўрдим-да сени, очиғи, ҳазиллашдим, жигар! Биламан, маҳалламизда увилдириқлар кўп, вақилдоқлар кўп, тўғрироғи, сенинг ўрнингга илҳақлар кўп. Ҳовли тўйларидан, қуда чақириқларидан кияётган тўнларинг, хонаки зиёфатларда қоқаётган иликларинг, пишган шафтолидай у ёқ-бу ёқдан тушиб турган чўталлар уларнинг ичакларига қалампир сепмайди дейсанми? Сепади! Жиғингга тегишлари ана шундан. Яхшиси, эланма, эшитмаганга олиб юравер. Қўлларидан икки пуллик иш келмайди. Келса, афтимга тупур!

Муҳаммадаминнинг арази тарқалди шекилли, офтоб мўралаган зиндондек ёришиб Малланиёзга ўгирилди:

— Ҳазилингиз ҳам бор бўлсин-е, ўтакамни ёраёздингизку! Иноңмасангиз, мана, қўлингизни кўксимга қўйиб кўринг, юрагим дук-дук ураяпти!

Ямин ҚУРБОН.

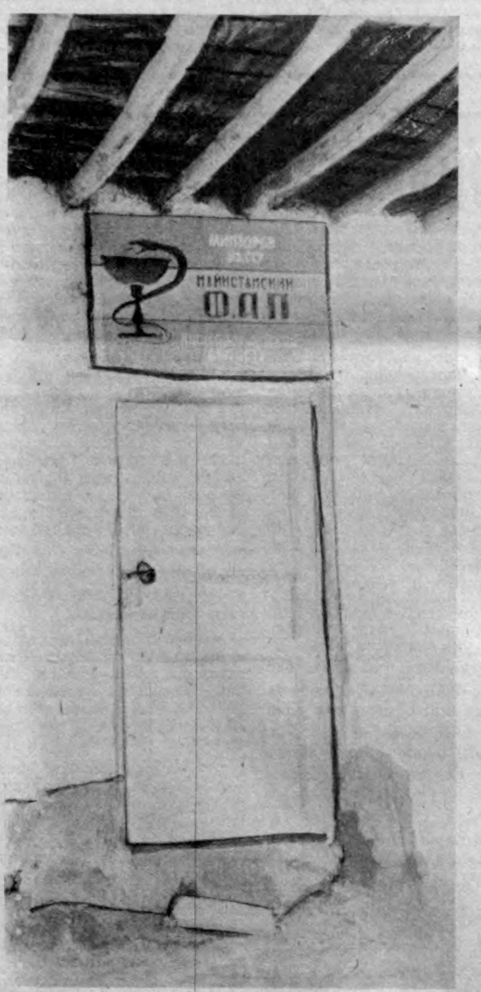

• *«Мўйчинак» ойнаси*

РАНГ КЎР, ҲОЛ СЎР

Қойилмисиз! Номи улуғ, супраси қуруқ деган шу бўлади. Шифохона борми — бор. Чордевор бўлса нима қипти! Сувоғи кўчиб, нураб бораётганини, томидан чакка ўтишини демасангиз, ҳали бус-бутун. Ношукурлик қилманг. Худо кўрсатмасин, лоп этиб қулаб тушса, додингизни кимга айтасиз! Ана шунақа. Сиз ҳали унинг ичкарисини кўрганингиз йўқ. Э, бунинг ўзи бир ҳангома. Хоналар зах, қоронғи. Поли чириб, лиқиллаб қолган. Эҳтиёт бўлмасангиз, оёғингиз лат ейиши ҳеч гапмас.

Ҳай-ҳай, бунақа «антиқа» медпункт қаерда экан, дейсизми! Қизиқишингиз табиий. Юз бор эшитгандан бир марта кўрган афзал-да. Баҳористон ноҳиясига йўлингиз тушса, Сулаймон Муродов номли совхоз ҳудудидаги Найистон қишлоғига бирров кириб ўтишни унутманг. Биз «таърифи»ни келтирган медпункт (суратда) шу ерда жойлашган. У ишга туширилганидан бери ремонт қилинмайди. Қишлоқ аҳолиси етти йилдан буён турли идораларга арз-шикоят йўллайди, аммо натижадан дарак йўқ.

Чаманзор қишлоқ Шўроси раиси Ш. Зиёдуллаев, совхоз ишчилар комитетининг раиси А. Полвонов ҳаммасидан хабардор. Аммо кўриб кўрмаганга, билиб билмаганга олиб юришибди. Улар ишга эмас, ваъда беришга уста.

Н. ТУРСУНОВ олган сурат.

ЛАТИФАЛАР

Қишлоқдан шаҳар аҳолиси учун келтирилган сабзавотни машинадан тушириб олаётганлар ажабланиб қолишди: пала-партиш ортилган яшиклардаги помидорларнинг суви оқаётган, пиёз ва бақлажонлар мажақланиб, бужмайиб қолган эди.

Дўкон мудири тақсимотчига қараб:

— Нима олиб келдингиз, сабзавотми бу ё винегретми? — деган эди, харид қилиш илинжида турган Афанди луқма отди:

— Булар аччиқ-чучук.

* * *

Бир харидор магазиндан олган сарёғни бошқа тарозида ўлчаб кўрса юз эллик грамм кам экан. У сотувчига юзланиб:

— Шу савлат билан, бақрайиб туриб ўғирлик қилибсан-а, виждон борми ўзи? — деган эди, навбатда турган Афанди сўз қотди:

— Э, койинманг, биродар, бу иним виждонини ҳам қўшиб сотиб юборган.

* * *

Оғриб-шишиб кетган қулоғини боғлаб олган Афанди докторга кетаётган эди, одамларнинг кўриниши, ҳолатидан кулиб юрадиган бир таниши дуч келиб:

— Э, Насриддинхўжа, эшакнинг қулоғини қаёқдан олдингиз?— деб тиржайди.

— Ўша эшакнинг ақлини сиз олган экансиз, қулоғи менга тегди, — деди Афанди.

* * *

«Кўрдингки ош, кўтарма бош» деб дуч келган таомни ошайверадиган бир бадңафс деди:

— Маслаҳат беринг, Насриддин ака, билмасдан сичқонни ютиб юборибман, энди нима қилсам бўлади?

— Кушандасини топ, — деди Афанди, — менимча, энди сен тирик мушукни ютишинг керак.

● ҲАЖВ ДАФТАРИДАН

ЖОҲИЛ

(Кўчада хандону уйда зиндон эр хусусида)

Жоҳил бир зотни кўрдим:
ўлгудек баттол экан.
Уйда зиндон, кўчада
улфат-ла хушҳол экан.

Ўтирса ўпоқ дейди,
турса сўпоқ хотини,
Золим эрнинг дастидан
шўрлик хастаҳол экан.

Оила, қўни-қўшни
тинчини бузар ичволиб.
У бадахлоқу бадбахт,
умрга завол экан.

Қилса хотин андиша
йўлаб ўғил, қизларин,
Ҳаддидан ошаркан эр,
хотинга увол экан.

Хотин сочи супурги,
қилиб косов қўлларин
Рўзғор деб куйдирар жон,
мисоли ҳаммол экан.

Кўзларин очиб мошдек
бермоқ керак таъзирин,
Қайси номард эр шундай
ношукур, қўпол экан!

Турсунбой МАҲМУДОВ.

НАСРИЙ МАСАЛЛАР

ЖУВОЗКАШНИНГ ОТИ

— Эҳ-ҳе, йўл юрдим, йўл юрсам ҳам мўл юрдим, — деб қўйярди жувозкашнинг оти.

Афсуски, у бир жойда айланишини билмасди.

ЧИТТАК НИМА ДЕЙДИ?

— Сира қўнимиинг йўқ, Читтаквой? Бу шох ҳам ёқмайди сенга, у шох ҳам. Нима излаяпсан ўзи?

— Менми? Шундай жойни излаяпманки, емиш кўп бўлсаю юмуш кам бўлса. Чирқ, чирқ...

ЖИГАР

— Бўлди энди, ҳадеб майга ружу қилма, ўзингни ая. Ҳар қалай жигарман, ачинаман, — деб насиҳат қиларди Жигар.

МЕН ХИЗМАТДАМАН

— Мунча асабларинг таранг? — деб сўрашди Камондан. — Салга отилиб кетасан-а...

— Мен хизматдаман, — деди Камон.

ЖИНЧИРОҚ

— Жамики чироқларнинг бобокалони бўламан, лекин ҳозиргилар менинг қадримга етишмаяпти, — зорланди Жинчироқ.

Унинг гапига ҳеч ким қулоқ солмасди. Чунки жинчироқлар даври ўтган-да.

ЗАР БИЛАН ЗАРГАР

Зарни Чилангарга олиб боришди.

— Бу ялтироқ бўлгани билан ҳеч нимага ярамайди, — дея ҳукм чиқарди Чилангар.

Зар қадрини заргар билади-да, Чилангар нимани биладиʼ?

ИҒВОГАРНИНГ ҲАСРАТИ

— Одамларга ҳайронман, — деб жиғибийрон бўларди Иғвогар. — Мана мен неча йилдан бери иғвогарлик қиламан, лекин бирортаси ғиринг демайди. Ке, ўзимнинг устимдан ҳам бир ёзиб боқай-чи, нима бўларкан...

ЙЎЛБАРС БИЛАН МУШУК

— Мен йўлбарс бўлишни орзу қиламан, — деб қолди бир куни Мушук.

— Тошингни терсанг-чи, жиян, — деди унга Йўлбарс.

КИПРИКЛАР

— Киприклар, сафланинг! Сизга масъулиятли ва шарафли вазифа ишониб топширилган. Сиз—инсон кўзининг соқчиларисиз. Унга гард ҳам қўнмаслиги керак. Тушундингизми?

— Тушундик! — дейишди Киприклар. Улар кўз теграсида кечаю кундуз ҳозиру нозир эдилар.

Раҳмат сизларга, киприклар!

КУЛ

— Мен ҳам бир вақтлар ўтолов бўлгандим-а... Эсиз, у даврлар ўтиб кетди, — дея ҳасрат қиларди Кул.

СУҲБАТ

— Оламда нима гап? — деб сўради Кўрсичқон.

— Ҳеч гап йўқ, ҳаммаёқ зимистон, — жавоб қилди Кўршапалак.

— Ҳа-я, — деб қўйди Кўрқуш.

КИРСОВУН БИЛАН АТИРСОВУН

— Во-ей, менинг ишим бирам қийин-ей,— деб уҳ тортарди Атирсовун. — Ахир қўлларни ҳам, юзни ҳам мен юваман-да...

Кирсовун индамади. Унинг иши ўзига маълум эди.

ЭШАК

Эшакни тўйга таклиф қилишди.

— Ҳойнаҳой сув ташисам кераг-ов, — деди у.

САВОЛ-ЖАВОБ

— Ие, сен ҳалиям бормисан? Далада нима қилиб юрибсан? — деб сўраб қолди Плуг Кетмондан.

— Ҳа деган—туяга мадад. Техника яхшию лекин далада менсиз иш битармиди? —деди Кетмон ва эгатларга сув тарай бошлади.

ОЛАҚАРҒА

Қарғаларнинг даврасига Олақарға ҳам қўшилиб қолди. Уни кўрган баъзи қарғалар ётсирашиб, пичирлашиб қолишди.

— Ташвиш қилмангдар, меҳмоннинг тўни ола бўлгани билан асли ўзимиздан. Ишонмасанглар чўқишини кўринглар, — деди кўпни кўрган Қарға.

САЛОМИГА ЯРАША АЛИК

Бир киши тоби қочиб касалхонага ётди. Ундан ҳеч ким ҳабар олмасди. Бундай ўйлаб қараса, ўзи ҳам ҳеч кимдан хабар олмаган экан.

— Ҳа, саломга яраша аликда, — деб қўйди у маъюслик билан.

БУЛБУЛ БИЛАН МАЙНА

Булбул Майнанинг сайрашини эшитдию индамай учиб кетди. Унинг майнавозчиликка тоқати йўқ эди.

Мухтор ХУДОЙҚУЛОВ.

Бутуниттифоқ физкультурачилар куни

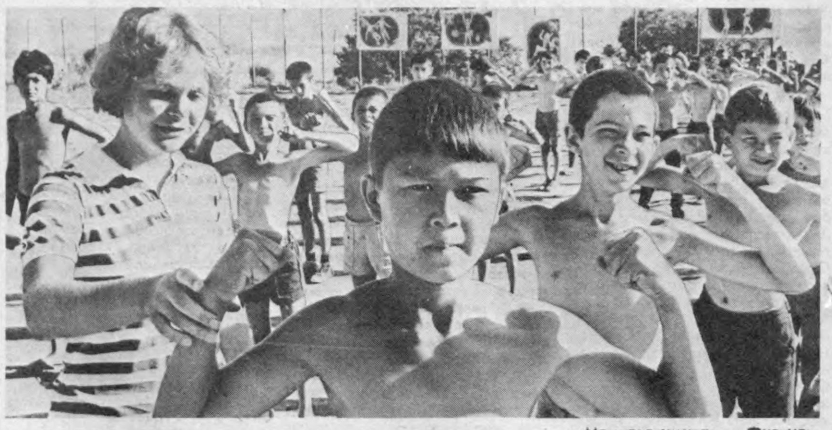

Мамлакатимизда Физкультурачилар куни умумхалқ байрами сифатида нишонланади. Ёшларни тарбиялашнинг муҳим омилларидан бири ҳисобланган спорт йилдан-йилга ривожланиб бормоқда. У билан шуғулланмайдиган киши кам Мухбиримиз Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган ушбу суратлар буни яққол тасдиқлайди. Уларда бўлажак олимпиадачилар—ёш физкультурачиларнинг мусобақаларга тайёргарлик кўраётган пайти акс эттирилган.

МЕҲНАТГА ҲАМДАМ

Халқ орасида ана шундай ибора бор. Бу бежиз айтилмаган. Спортнинг моҳияти ниҳоятда катта. Ижтимоий ҳаётда унинг ўз ўрни бор: инсонни жисмонан бақувват ва кучли, интизомли қилибгина қолмасдан баркамол шахс, етук сиймо сифатида шакллантиради.

Мамлакатимизда спортнинг моҳияти, йўналиши ҳаммага аён. Унинг биринчи вазифаси ёшларни чинакам инсон, она-Ватанга фидокор, садоқатли қилиб тарбиялашдан иборат. Спорт билан шуғулланганларда юксак маънавий фазилат шаклланади. Бизда у оммавий ҳаракат саналади. Кишини хайрихоҳ бўлишга, рақибини ҳурмат қилишга чақиради. Тўғри, у дастлаб сенга рақиб, мусобақа тугагандан сўнг эса садоқатли дўст-ўртоғинг, тенг ҳуқуқли тенгдошинг.

Шиор шундай бўлгач, жисмоний тарбия ва спорт тўғри йўлдан бориши, йилдан-йилга ривожланиши керак. Буни жумҳуриятимизда биргина шу йилнинг ўтган ойларида эришилган натижалар яққол кўрсатиб турибди. Етти ой мобайнида икки нафар СССРда хизмат кўрсатган спорт мастери тайёрланди. Улардан бири яқинда АҚШнинг Сиэтл шаҳрида тугаган Яхши ният ўйинларида лангарчўпда ҳаммадан баланд сакраган Радион Гатаулиндир. Иккинчиси — жумҳуриятимизда вояга етиб, эндиликда мамлакатимиз пойтахтида истиқомат этаётган гимнастикачи Ирина Бараксанова.

Жумҳуриятимизда халқаро классли спорт мастерлари ҳам анчагина. Бу йил уларнинг сони саккиз нафар кўпайди. Халқаро миқёсда ҳурмат қозонган мазкур спортчилар орасида самбочи Феруз Аъзамов, чанғичи Лина Ширязова, боксчилар Артур Григорян (Яхши ният ўйинларининг чемпиони), Игорь Бунин, тош кўтарувчи Сергей Козадаев бор.

Теннисчи Виктор Богатирёвга алоҳида тўхталайлик. У спортнинг бу турида жумҳуриятимиз вакиллари ўртасида биринчи бўлиб халқаро классли спорт мастери бўлиб етишди. Демак, бундан кейин теннисда ҳам кучли спортчилар кўпаяди.

Яна бир қувончли нарса ўтган етти ой мобайнида 80 га яқин спорт мастери тайёрланди.

Қисқаси, жумҳуриятимиз ёшлари бир вақтлар жаҳонни ҳайратга солган чарм қўлқоп устаси, жаҳон чемпиони Руфат Рисқиев, қиличбоз Собир Рўзиев, баскетболчи Равиля Салимова, баскетболчи Алжан Жармуҳаммедов, волейболчи, олимпиада ўйинларининг икки олтин медали соҳиби Вера Дуюнова, самбочилар, дунё биринчиликларининг ғолиблари Сайфиддин Ҳодиев, Собир Қурбонов каби юртдошлари бошлаган ажойиб анъаналарни муваффақиятли давом эттирмоқдалар.

Т. ҒАФУРОВ.

ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ҲАҚИДА

Гимнастика, жисмоний машқлар, пиёда юриш меҳнат қобилиятини ва саломатлигини сақлаб қолмоқчи бўлган, чинакам ва шодмон ҳаёт кечиришни хоҳлаган ҳар бир одамнинг кундалик турмушидан мустаҳкам ўрин олмоғи лозим.

ГИППОКРАТ.

Саломатликни сақлаш ҳамда турли касалликларнинг олдини олишда бадантарбия ва ҳаракатдан яхши восита йўқ.

М. Я. МУДРОВ.

Жисмонан бақувват одамгина яхши ҳаёт кечиради.

М. И. КАЛИНИН.

Спорт ишонч, эътиқод маданиятини, тетиклик маданиятини шакллантиради.

А. В. ЛУНАЧАРСКИЙ.

Жисмоний машқ ила мен баданимнинг мувозанатини тўғрилаб оламан.

СУҚРОТ.

Бир киши донодан сўради:

— Ўлимга нима яқину нима узоқ!

— Уйқу ўлимга қанча яқин бўлса, ҳаракат ўлимдан шунчалик узоқдир, — жавоб берди доно.

ЗОЛ-ЗАР.

Бадантарбия кўплаб дори-дармоннинг ўрнини босиши мумкин, лекин бирорта ҳам дори бадантарбиянинг ўрнини босолмайди.

А. МЮССЕ.

МУСОБАҚА, НАТИЖА

ФУТБОЛ

Олий лига коллективлари навбатдаги тур учрашувларини ниҳояладилар. Москванинг машҳур икки клуби — «Динамо» ва МАСК ўртасидаги баҳс уларнинг сўнггиси бўлди. Таъкидлаш кераккибу матч ниҳоятда кескин зиятда ўтди. Футболчилар ўта қўпол ўйнадилар. Ана шундай хатога йўл қўйганлари учун учрашув ҳакамлари уларни саккиз маротаба огоҳлантирди. Бу ҳол мамлакат биринчилигида ҳалига қадар бирор марта рўй бермаган эди. Айниқса динамочилар бу борада ўзларини кўрсатдилар. Улар учрашув ҳакамлари томонидан беш бор огоҳлантириш олдилар.

Энди матч қандай ўтганига тўхталайлик. Агар қўполликларга йўл қўйилмаганида ишқибозларда яхши таассурот қолдирган бўлар эди. Негаки, командалар ҳимояга ўтиб олмадилар, қулай муддат келиши билан дарҳол қарши ҳужум уюштирдилар. Иккала томон ҳам дарвозани бир неча марта ишғол этиши мумкин эди. Афсуски, бошланган комбинациялар ниҳоясига етмади. Ҳужумчилар ҳал қилувчи дақиқаларда ноаниқ ўйнаб, қулай вазиятни бой бердилар. Натижада иккала команда дарвозаси ҳам даҳлсиз қолиб, учрашув 0:0 ҳисобида дуранг бўлди.

Турнинг бу сўнгги учрашуви ўйинлар жадвалининг юқори қисмига ўзгариш киритмади. Москванинг уччала командаси — «Спартак», «Динамо» ва МАСК ўз ўринларида қолдилар, яъни спартакчилар биринчи, динамочилар иккинчи, армиячилар учинчи ўринда бораяптилар. Улар бошқа командалардан бироз илгарилаб олишди.

* * *

Биринчи лигада ҳам навбатдаги учрашувлардан сўнг пешқадамлар ўзгармади. Владикавказнинг «Спартак» командаси 31 очко билан биринчи ўринни банд этиб турибди. Иккинчи ўринда бораётган Запорожьенинг «Металлург» коллективи пешқадамдан бир очко кам тўплади. Краснодарда маҳаллий «Кубань» командасини 1:0 ҳисобида мағлубиятга учратиб, учинчи ўринга чиққан пахтакорчилар ҳисобида 26 очко бор. Аммо улар рақибларига нисбатан бир учрашувни кам ўйнаганлар.

Биринчи лига коллективлари навбатдаги тур учрашувларини 14 августда ўтказадилар. Шу куни ўнта матч бўлиб ўтади. «Пахтакор» ўз майдонида Симферополнинг «Таврия» командасини қабул қилади.

РЕГБИ

Мамлакат биринчилигининг олий лигасида еттита учрашув бўлиб ўтди. Карвонбошилик қилаётган командалар навбатдаги ғалабаларни қўлга киритиб, мавқеларини янада мустаҳкамлаб олдилар. Масалан, иккинчи ўринда бораётган Киевнинг «Авиатор» клуби Тошкентнинг «Звезда» командасини 27:9 ҳисобида мағлубиятга учратди.

Бошқа учрашувлар натижаси билан танишинг: «Сибтяжмаш» (Красноярск) — «Сокол» (Львов) — 10:28, ҲҲА (Монино) — «Элмавали» (Тбилиси) — 12:9, «Фили» (Москва) — «Айя» (Кутаиси) — 13:10, ХТЗ (Харьков) — АСК (Олмаота) — 9:33, «Слава» (Москва) — «Политехник» (Киев) — 37:24, «Локомотив» (Москва) — «Луч» (Новокузнецк) — 48:20.

Муҳаррир
А. Ғ. МУХТОРОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»—
«СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22, Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Д. 1243.

Узбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12